

1983/84:58

Torsdagen den 12 januari

Kl. 13.00

1 § Upplästes följande inkomna skrivelse:

Till riksdagen

Undertecknad anhåller härmed om befrielse från uppdraget att vara riksdagsledamot fr. o. m. den 19 februari 1984.

Stockholm den 12 januari 1984

Rolf Andersson

Kammaren biföll denna anhållan.

2 § Svar på fråga 1983/84:210 om en mellanexamen vid universitet och högskolor

Anf. 1 Utbildningsminister LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Rune Rydén har frågat mig vad jag avser att göra för att påskynda ett införande av en mellanexamen (lic.-examen) på de olika fakulteterna och för att bättre sprida information om de möjligheter till detta som faktiskt finns.

I högskoleförordningen finns sedan 1980 en föreskrift att forskarutbildningen skall anordnas så att den sker i etapper, om det är ändamålsenligt och möjligt. Den som har godkänts i samtliga moment i en etapp av forskarutbildningen kan få bevis på detta. Universitets- och högskoleämbe- tet (UHÄ) kan föreskriva att en examensbenämning skall knytas till ett sådant bevis.

Studieplan för forskarutbildningen fastställs av vederbörande fakultets- eller sektionsnämnd. Det ankommer således på denna myndighet att besluta om forskarutbildningen skall ordnas i etapper och att i så fall hos UHÄ begära att en examensbenämning skall knytas till bevis på en genomgången etapp. Jag har fullt förtroende för högskolemyndigheternas förmåga att bedöma och handlägga hithörande frågor och avser inte att vidta några åtgärder.

Torsdagen den
12 januari 1984

---

*Om en mellan-
examen vid univer-
sitet och högskolor*

Anf. 2 RUNE RYDÉN (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka utbildningsminister Lena Hjelm-Wallén för svaret.

Krav på mellanexamen har rests av studerande, ämnesföreträdare och avnämare av olika slag. Man kan nu avlägga mellanexamen på teknisk fakultet, teologisk fakultet, matematisk och naturvetenskaplig fakultet. Möjligheten finns även på filosofisk fakultet, men först efter det att den filosofiska fakulteten vid de olika lärosätena har begärt det hos UIHÄ. Det har inte någon filosofisk fakultet gjort, trots att stort intresse finns. Jag vet inte riktigt varför. Tycker man att det är krångligt att utarbeta studieplaner och begära tillstånd hos UHÄ och att inrätta en mellanexamen, en filosofie licentiatexamen, för den här fakulteten? Flera personer har skrivit till mig och klagat över situationen.

Ute på institutionerna är kunskap om fakultetens möjligheter att inrätta en fil. lic.-examen ringa, för att inte säga obefintlig. De studerande får i regel beskedet att en mellanexamen inte finns, och följaktligen kan man inte studera för den. Vore det inte mycket enklare att införa en bestämmelse som säger att man får avlägga en mellanexamen och att fakulteterna sedan får upprätta studieplaner efter det? Det tycker i varje fall jag och många andra inom det akademiska området.

Jag anser att utbildningsministerns svar inte visar på någon kraftfullhet när hon tycker att allt är bra. Det sägs heller ingenting i svaret om hur informationen skall spridas om de möjligheter till mellanexamen som faktiskt finns. Jag vädjar därför till utbildningsministern: Tänk på de forskarstuderande inom det filosofiska området och förenkla införandet av en mellanexamen!

Anf. 3 Utbildningsminister LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! I det förtroende för högskolemyndigheterna som jag uttalade i mitt svar ingår naturligtvis också tilltro till att de kan sprida information om vad som gäller. Jag vill understryka att de regler som gäller slagits fast både i 1980 och i 1982 års forskningspolitiska propositioner. Där står det att etappavgångar i forskningsutbildningen skall kunna införas när det passar både forskningsutbildningen och arbetsmarknaden. Detta måste bli föremål för en prövning – med högskoleförordningens lydelse, om det är ändamålsenligt och möjligt.

Jag tycker inte att det är någon större poäng att ändra på detta utan att man i stället håller fast vid att det är ändamålsenligt och möjligt och inte gör tvärs om och säger att det inte är ändamålsenligt och inte är möjligt. Då skall vi naturligtvis inte inrätta etappavgångar eller mellanamina.

Mellanamina finns redan på flera fakulteter, och jag utgår från att högskolemyndigheterna arbetar vidare med detta och kanske finner att det går att få fram ytterligare etappavgångar och mellanamina.

Jag tror som Rune Rydén att det kommer att visa sig att det är lämpligt på flera områden, men jag har förtroende för att högskolemyndigheterna kan klara detta.

Torsdagen den
12 januari 1984

*Om nya lokaler för
musikhögskolan i
Piteå*

Anf. 4 RUNE RYDÉN (m):

Herr talman! Jag hyscr i likhet med Lena Hjelm-Wallén också förtroende för högskolemyndigheterna. Men i detta fall har informationen tyvärr inte varit tillräcklig om möjligheten att inrätta en sådan här examen, och jag kan inte se det som tillfredsställande att man har möjligheter till olika etappavgångar.

Det är inte rimligt att räkna med att man ute på en arbetsmarknad skall kunna evaluera eller värdera en sådan etappavgång på ett riktigt sätt. Vad de studerande är i behov av är en examen som är klart meriterad och verifierad ute i samhällslivet. Det är en sådan examen som jag vill att man skall inrätta därför att det på många håll har visat sig att det finns ett klart arbetsmarknadsbehov för en filosofie licentiatexamen.

Överläggningen var härmed avslutad.

3 § Svar på fråga 1983/84:242 om nya lokaler för musikhögskolan i Piteå

Anf. 5 Utbildningsminister LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Paul Lestander har frågat mig vilka åtgärder regeringen kommer att vidta för att musikhögskolebygget i Piteå skall komma i gång.

Jag har den 26 september 1983 uppdragit åt statens förhandlingsnämnd att förhandla med stiftelsen Framnäs folkhögskola om lokalförsörjningen för musiklärarutbildningen i Piteå. Jag har erfarit att förhandlingsnämnden tillsammans med byggnadsstyrelsen kommer att inkomma till regeringen med ett förslag till avtal.

Regeringen har i 1984 års budgetproposition föreslagit att 6,6 milj. kr. utöver ordinarie anslag ställs till förfogande för nya lokaler för musikhögskolan i Piteå. Projektet är avsett att utföras som beredskapsarbete, sannolikt med start hösten 1984.

Anf. 6 PAUL LESTANDER (vpk):

Herr talman! Jag ber att få tacka utbildningsminister Hjelm-Wallén för svaret. Svaret är ju positivt om utbildningsministerns bedömningar av sakläget är riktiga. Det finns all anledning att konstatera att om de skulle vara oriktiga torde väl saken gå att aktualisera igen.

Utbildningsministern redovisar här ett material om pågående förhandlingar. Eftersom dessa förhandlingar tydligen inte är helt klara, i varje fall redovisas inte här något resultat av förhandlingarna, är ju sakläget inte alldeles klarlagt i dag. Men vi får väl utgå från att utbildningsministerns bedömningar av sakläget är riktiga, och då finns det all anledning att än en gång tacka för svaret.

Överläggningen var härmed avslutad.

*Om reglerna för
studiehjälp eller
studiemedel*

4 § Svar på fråga 1983/84:257 om reglerna för studiehjälp eller studiemedel

Anf. 7 Utbildningsminister LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Ingvar Johnsson har frågat mig vilka regler som gäller för studiehjälp eller studiemedel till 18–20-åringar som genomgår högre specialkurser.

Vilken typ av studiestöd som utgår vid olika utbildningar regleras i en bilaga till studiestödsförordningen.

Alla studerande över 20 år får studiemedel. Då det gäller yngre studerande är det avgörande om utbildningen skall anses ligga på gymnasial nivå, varvid studiehjälp utgår, eller på högskolenivå, varvid studiemedel utgår. Några särskilda regler för högre specialkurser finns inte. I den mån slutförd lärokurs på tre- eller fyraåriga samt vissa tvååriga linjer utgör inträdesvillkor betraktas en sådan kurs som jämförbar med högskoleutbildning, och de studerande får således studiemedel.

Det är alltså i princip då inträdeskraven till en högre specialkurs fastställs som det regleras vilken typ av studiestöd som skall utgå. Det cirkulär som omnämns i Ingvar Johnssons fråga torde vara en skrivelse som aktualiserats genom rundfråga från centrala studiestödsnämnden till kommunerna. Av svaren har framgått att studiehjälp i vissa fall har utgått felaktigt för kurser av det nyss nämnda slaget. I den aktuella skrivelsen anvisar centrala studiestödsnämnden en rutin för att undvika felaktigheter.

Jag är medveten om att de gällande reglerna kan vålla informationsproblem. I den översyn av studiestödssystemet som skall företas inom utbildningsdepartementet hoppas jag att det skall vara möjligt att finna en gränsdragning mellan studiehjälps- och studiemedelssystemen som är så enkel och överblickbar som möjligt, såväl för den enskilde som för berörda utbildningsanordnare.

Anf. 8 INGVAR JOHNSSON (s):

Herr talman! Jag vill först tacka utbildningsministern för svaret på min fråga.

Regeringens förslag om att det skulle ges särskilt statsbidrag för nyinrättade högre specialkurser inom områdena mikroelektronik och datateknik mottogs mycket positivt. De kurser som nu planeras kommer att fylla ett viktigt behov genom att de ger våra ungdomar och andra med gymnasieutbildning kompletterande kunskaper som kan öka deras möjligheter på arbetsmarknaden.

Jag har ställt min fråga därför att det har uppstått oklarheter beträffande studiestödet till dem som skall gå dessa och andra högre specialkurser.

Det gäller, som utbildningsministern bekräftar i sitt svar, olika regler för studiestödet till 18–20-åringarna beroende på vilka genomgångna gymnasiekurser som är inträdeskrav. Detta kan i sig vara svårt för dessa ungdomar att förstå. Varför ger en högre specialkurs som bygger på exempelvis Dk-linjen rätt till studiehjälp medan en kurs som bygger på Ek-linjen ger rätt

till studiemedel? Men värre är att det nämnda cirkuläret från CSN på sina håll har tolkats så, att studiestöd inte utgår på alla högre specialkurser.

Utbildningsministern har nu redogjort för vilka regler som gäller för dem som deltar i de nämnda kurserna. Dessutom har hon aviserat en översyn av gränsdragningen mellan studiehjälps- och studiemedelssystemen. Detta är positiva besked, men jag vill ställa några följdfrågor.

För det första: Har jag fattat svaret rätt, om jag menar att det är helt klart att alla 18–20-åringar som genomgår högre specialkurs kan erhålla studiestöd i form av studiehjälp eller studiemedel?

För det andra: Kan utbildningsministern i dag säga något mer om den aviserade översynen och dess inriktning? Hur skall gränsdragningen bli klarare, och hur snart kommer översynen att genomföras?

Anf. 9 Utbildningsminister LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! På Ingvar Johnssons första följdfråga kan jag bara svara ja, det var rätt uppfattat.

När det gäller den andra frågan, om det översiktsarbete som skall ske i departementet, kan jag i dag inte säga hur omfattande det kommer att vara och när det kan vara färdigt. Just i fråga om de högre specialkurserna är det viktigt, av de skäl som Ingvar Johnsson nämnde, att det kommer ett klarläggande till stånd. Jag delar den uppfattningen.

Anf. 10 INGVAR JOHNSON (s):

Herr talman! Jag vill tacka utbildningsministern för kompletteringen av svaret. Det är bra om vi så snart som möjligt kan förvänta oss förslag till gränsdragning mellan formerna av studiestöd, som är både sakligt grundade och mera överblickbara.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på fråga 1983/84:217 om instruktionen för bankinspektionen

Anf. 11 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Hugo Hegeland har frågat mig om jag anser att den gällande instruktionen för bankinspektionen är tillräckligt klart och tillräckligt uttömmande utformad vad avser såväl kompetensområde som inspekterande verksamhet.

12 § förordningen (1979:740) med instruktion för bankinspektionen anges vilka institut på kreditmarknaden som bankinspektionen skall utöva tillsyn över. Själva befogenheten att utöva tillsyn grundas på bestämmelser i lag. Tillsynen över affärsbankerna regleras i 147–162 §§ lagen (1955:183) om bankrörelse. Syftena med tillsynen och formerna för dess genomförande framgår av dessa bestämmelser. Där anges också vilka möjligheter bankinspektionen har att förmå en bank att vidta rättelse.

Den grundläggande bestämmelsen när det gäller omfattningen av

Torsdagen den
12 januari 1984

*Om instruktionen
för bankinspek-
tionen*

bankinspektionens tillsyn återfinns i 147 § lagen om bankrörelse. Tillsynsmyndigheten skall övervaka att bankerna följer lagar och andra författningar samt bolagsordning och de föreskrifter som med stöd av bestämmelser i lag eller bolagsordning har meddelats av bolagsstämman eller styrelse. Vidare åligger det tillsynsmyndigheten att även i övrigt med uppmärksamhet följa bankernas verksamhet i den mån det behövs för kännedom om de förhållanden som kan inverka på bankens säkerhet eller på annat sätt är av betydelse för en sund utveckling av bankverksamheten.

Bankinspektionen får, även om någon avvikelser från lag eller bolagsordning inte har skett, meddela de erinringar i fråga om bankernas verksamhet som inspektionen finner påkallade. Som exempel på sådana missförhållanden som kan föranleda erinringar nämns i lagens förarbeten bl. a. att banker genom kreditgivning medverkar till osund spekulation i aktier eller fastigheter.

Bankinspektionens ingripande beträffande PK-banken och det efterföljande s. k. etikmeddelandet grundar sig på den nämnda bestämmelsen i banklagen där inspektionen ålagts att vaka över säkerhet och sundhet i bankverksamheten. Etikmeddelandena är av rådgivande karaktär.

Bankinspektionen har sålunda med stöd av sundhetskravet hävdats att en prioritering bör ske så att kreditresurserna i första hand används för produktiva ändamål. Man anser dock inte att krediter för t. ex. skatteplanering är uteslutna men understryker att sådana krediter är mindre angelägna.

Enligt min mening är bankinspektionens kompetensområde och formerna för dess tillsynsverksamhet tillräckligt klart angivna i nu gällande författningar. Jag anser också att de åtgärder av bankinspektionen som Hugo Hegeland syftar på har stöd i banklagen och i instruktionen för bankinspektionen.

Anf. 12 HUGO HEGELAND (m):

Herr talman! Jag tackar finansministern för svaret, även om jag inte kan dela dess innehåll, bortsett från den deskriptiva delen där vi inte har några motsatta uppfattningar.

Jag kan inte finna att bankinspektionens kompetensområde är tillräckligt klart angivet i gällande författning. Ännu mindre kan jag finna att bankinspektionens agerande under den senaste tiden har stöd i banklagen. Låt mig peka på att, som finansministern mycket riktigt säger, bankinspektionen får meddela de erinringar i fråga om bankernas verksamhet som man finner påkallade. Exempel på missförhållanden som kan föranleda erinringar nämns i lagens förarbeten, bl. a. osund spekulation i aktier eller fastigheter. En rad av de uppgifter som nu finns – jag skall återkomma till dem – i detta s. k. etikmeddelande har ingenting att göra med missförhållanden. Det handlar om det enda missförhållande som bankinspektionen har kommit på. Observera att det ingalunda var efter bankinspektionens undersökande verksamhet, utan tack vare Aftonbladets undersökande verksamhet som detta kom i dagen. Här har bankinspektio-

nen tydligen suttit och blundat under flera år, åtminstone när det gäller den statliga affärsbanken. Något liknande fall finns ju inte någon annanstans, nämligen att stora summor lånas ut till en styrelseledamot i banken, vilket är i strid mot gällande banklag. Det är givetvis sådant som bankinspektionen skall dyka ned på. Det har bankinspektionen inte gjort förrän den fick läsa i Aftonbladet att det här förekom överskridande mot gällande banklag.

Detta är ännu mer fantastiskt med tanke på att varje bank har en instruktion när det gäller kreditgivningen till styrelseledamöterna. Den tar givetvis inte över banklagen, men där sägs hur kreditgivningen kan utformas i praktiken. Instruktionen har funnits ett flertal år, men också den har försumrats av bankinspektionen. Man får intrycket att bankinspektionen har koncentrerat sin inspekterande verksamhet på de privata affärsbankerna, sparbankerna och liknande institutioner men försummat PK-banken.

Beträffande det s. k. etikbrevet vill jag säga att det är väldigt konstigt att man där uttalar sig om t. ex. skatteplanering. Om sådan förekommer är detta någonting som bankinspektionen strängt taget inte har med att göra. Här anlägger bankinspektionen en moralisk aspekt som ligger utanför dess område. Detsamma gäller om det är fråga om produktiva investeringar eller ej. Varje bank har naturligtvis en viss skyldighet gentemot allmänheten, men det helt avgörande vid kreditgivning är om säkerheten är tillfredsställande. Det är det kravet som bankinspektionen skall tillgodose.

Anf. 13 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Man får säga vad man vill här i riksdagen, antar jag. Men nog var det en ovanligt ful insinuation mot bankinspektionen och dess tjänstemän, när Hugo Hegeland rakt ut säger att de skulle ha försummat sin inspektionsuppgift visavi PK-banken för att i stället kunna koncentrera sig på de privatägda bankerna. Om Hugo Hegeland har något som helst underlag för en sådan insinuation bör han framlägga det ganska omedelbart i stället för att kasta en sådan skugga över en ganska hedervärd statlig myndighet och dess anställda.

Det frågan egentligen avsåg var: Är det sund bankverksamhet att för att en person skall köpa statsobligationer ge ett lån på 19,3 milj. kr. den 28 december ett år som löses in den 7 januari nästa år? Är det sund bankverksamhet att arbeta med den typen av långivning? Jag delar helt bankinspektionens uppfattning att den typ av långivning som enbart har till syfte att genom att en person passerar gränsen för ett beskattningsår möjliggöra för vederbörande att undvika beskattning inte är sund bankverksamhet. Där har tydligen Hugo Hegeland och jag olika uppfattning.

Anf. 14 HUGO HEGELAND (m):

Herr talman! Min förmodan när det gäller bankinspektionen bygger självfallet på det förhållandet att den inte har observerat en så väsentlig sak som instruktionen om utlåning till bankens styrelseledamöter. Att den följs har ju väldigt stor betydelse för bankens anscende. Ingen annan bank har

*Om instruktionen
för bankinspek-
tionen*

liknande underliga bestämmelser som PK-banken haft tidigare och som har gjort att man handlat i strid mot gällande banklag. Det är ju sådant bankinspektionen skall koncentrera sig på, men det har den enligt min mening försummat. Jag undrar vad det kan bero på, för det finns ju fler än en bank. Jag kan inte se annat än att min förmodan är mycket välgrundad. Bankinspektionen har koncentrerat sig på andra uppgifter, när man kunde missa någonting så elementärt.

Beträffande sund bankverksamhet vill jag säga, herr finansminister, att det här är fråga om huruvida det finns tillfredsställande säkerhet för de lån som ges. Finansministern framställer det som om banken bara håller på med lån för att möjliggöra skatteplanering. Det är ju en bråkdel av bankens totala utlåningsverksamhet. En mycket liten del har i det här fallet utlånats till detta. Jag lägger inga moraliska aspekter på det, och det skall inte heller bankinspektionen göra. Bankinspektionens uppgift är att se till att man bedriver en sund verksamhet med hänsyn till allmänhetens krav på att bankerna inte skall låna ut pengar mot säkerheter som inte finns. Det avgörande är att det finns säkerheter. Om banken därutöver har gjort vissa missar lägger jag mig inte i. Det är därför som det är ännu mer felaktigt att bankinspektionen nu går ut och tar reda på alla som har banklån för s. k. skatteplanering, vilket är fullt lagligt. Här skickar bankinspektionen ut etikmeddelanden, så att man skulle kunna tro att det var en biskop som satt och skickade ut meddelanden till sina underlydande pastorat, där det gällde att meritera sig för ett bättre episkopat eller kanske t. o. m. ett pontifikat, om vi hade lytt under Vatikanen. Men det gör vi ju inte, även om vi har en på nära håll.

Bankinspektionen går alltså här klart utanför sina bestämmelser. Det finns verkligen all anledning att ta upp instruktionen till närmare översyn.

Anf. 15 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Jag vill med skärpa tillbakavisa att bankinspektionen inte skulle ha rätt att uttala sig i frågor av den här karaktären. Etikmeddelanden har bankinspektionen skickat ut i många Herrans år i fullt samförstånd med bankerna. Om Hugo Hegelands språkkunskaper räcker till borde han förstå att etikmeddelanden handlar om just moraliska frågor – icke den lagtekniska eller juridiska utan den moraliska sidan av bankverksamheten. Våra banker är stora samhällsinstitutioner, skyddade av lagstiftning och beroende av hela befolkningens förtroende för att kunna fungera. Om Hugo Hegeland inte har förstått att även banker måste kunna uppvisa god moral, hoppas jag att han i framtiden inte kommer i kontakt med bankverksamhet utan får syssla med andra områden, där moralen inte spelar någon som helst roll.

Anf. 16 HUGO HEGELAND (m):

Herr talman! Nu lyckas finansministern verkligen vända bort resonemang-
et. Det är inte fråga om huruvida det finns moral eller inte utan givetvis om
vad för slags moral som finns. I den utlåning som har förekommit finns
ingenting som strider mot gällande lagbestämmelser. Nu vänder man sig till

---

*Om instruktionen
för bankinspek-
tionen*

andra banker för att få reda på personer som lånat pengar för skatteplanering och annat. Bankinspektionen skall inte vara en moralisk myndighet, men genom den här verksamheten håller den ju på att urarta. Man far land och rike runt för att titta på vilka som har lånat pengar, hur deras inkomst- och förmögenhetssituation är, hur deras deklarationer ser ut osv. Jag anser att detta går helt utanför bankinspektionens befogenheter.

Anledningen till denna debatt är att bankinspektionen har försummat att i tid observera vilka underliga utlåningsformer som ägde rum inom PK-banken. Men nu sätter man i gång en verksamhet som absolut går utanför gällande instruktion. Det finns ju en banklagutredning som skall titta på det här. Varför gör den inte det?

Anf. 17 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Jag vet inte vems intressen Hugo Hegeland är ute för att skydda just nu. Jag anser att bankinspektionens handlande är helt i överensstämmelse med både dess instruktioner och lagstiftarens avsikter med banklagstiftningen. Om det finns några personer som är ängsliga för den granskning som bankinspektionen skall göra, så är det ju ändå inte fråga om att komma åt enskilda personer, utan vad det gäller är att undersöka huruvida våra banker har handlat så som vi kräver av PK-banken att den skulle ha handlat – men inte har handlat. Det är för att skapa rättvisa i behandlingen av olika banker som bankinspektionen nu företar denna undersökning.

Anf. 18 HUGO HEGELAND (m):

Herr talman! Jag är ingalunda ute i avsikten att ömma för några personers eventuella ängslan inför denna granskning. Vad jag är ute efter är att visa att bankinspektionen här bedriver en verksamhet som inte har stöd i vare sig banklag eller instruktion. Bankinspektionen går här över till att bli en moraliserande myndighet. Detta kanske ligger i andra myndigheters intresse men ingalunda i allmänhetens intresse. Allmänhetens krav är att bankernas utlåning skall skötas på ett betryggande sätt, så att pengarna inte äventyras. Bankinspektionen säger t. ex. att bankerna inte skall bevilja miljonkrediter för skatteplanering. Varför inte det? Så länge det är fullt lagligt har bankinspektionen inte med det att göra.

Om lånen skall fördelas på ett annat sätt, är det riksbankens uppgift att meddela hur det totala kreditutrymmet skall fördelas. Vad jag menar är att bankinspektionen här går in på riksbankens område och talar om att så här mycket skall ni låna ut till allmänheten för det och det ändamålet och så här mycket till produktiva investeringar. Men det har inte bankinspektionen ett skvatt med att göra. Den skall bara se till att bankerna i sin verksamhet följer gällande lagar, att de har betryggande säkerhet för sin utlåning. Den skall inte ägna sig åt denna moraliserande verksamhet.

Överläggningen var härmed avslutad.

*Om rätten till
avdrag för bilresor
mellan bostad och
arbetsplats***6 § Svar på fråga 1983/84:218 om rätten till avdrag för bilresor mellan bostad och arbetsplats****Anf. 19** Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Sten Andersson i Malmö har, under åberopande av att taxeringsmyndigheterna vägrat metallarbetare vid en lastbilsverkstad avdrag för kostnader för bilresor till och från arbetet med motiveringen att de hinner med bussen om de inte duschar utan nöjer sig med att tvätta händer och ansikte, frågat mig om jag med anledning av detta avser att föreslå ändringar i taxeringslagstiftningen.

Det är inte möjligt att i skattelagstiftningen så i detalj reglera förutsättningarna för avdrag att man fångar in alla de sinsemellan vitt skilda situationer där fråga om rätt till avdrag kan uppkomma. Vägledning får då i stället ges av våra skattedomstolar genom deras ställningstaganden i olika enskilda fall. De fall som Sten Andersson nu tagit upp utgör enligt min mening typexempel på situationer, där det inte är lagstiftarens sak utan de rättstillämpande myndigheternas att avgöra hur avdragsfrågan bör bedömas.

Anf. 20 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Jag vill tacka statsrådet för svaret. Däremot måste jag invända att jag inte tror att taxeringsskyldiga medborgare i Sverige i allmänhet och de två metallarbetarna i synnerhet känner någon som helst tacksamhet över det här svaret.

Med stöd av lagstiftningen har fackliga organisationer med framgång drivit kravet på goda dusch- och omklädningsrum. Detta har kostat många, många miljoner. Få frågor har varit lättare att driva, därför att även arbetsgivaren har förstått att det är mycket viktigt med en god personlig hygien.

Under min tid som aktivt skyddsombud inom Metall i Malmö var jag ute på många företag. Jag deltog i många kurser tillsammans med både skyddsombud och arbetsgivare. Vi var alltid överens om vikten av en god personlig hygien, framför allt när det handlade om smutsigt arbete. Ibland kom vi till företag – de var i och för sig få – som inte ville uppfylla kraven. Vi fick då med detsamma hjälp av yrkesinspektionen, så att förändringar kunde framtingas. I sista hand har yrkesinspektionen t. o. m. möjlighet att stänga ett företag, om inte lagens krav uppfylls. Vidare är det i dag på det viset att man inte får byggnadslov när man skall bygga nytt eller bygga till, om inte ritningar föreligger när det gäller godtagbara hygienförhållanden.

Dessa krav, som de allra flesta är överens om, skall alltså med ett penndrag kunna kullkastas av en taxeringsnämnd. Jag frågar: Var finns det sunda förnuftet? Man tvingas alltså tvätta händer och ansikte i tvättfat modell 30-tal – som taxeringsnämnden i fråga begär – när arbetet i stället kräver en synnerligen noggrann hygien som en följd av kontakt med asbest, smörjoljor och andra giftiga fetter. Jag tycker att detta visar att myndigheter ibland totalt saknar förmåga att sätta sig in i vanliga människors problem.

Vad svarar då finansministern på det här? Jo, han säger att han i detta avseende inte kan lämna något förslag till förändringar. Man får gå till

skattedomstolarna. Jag tycker – och det är säkert många som håller med mig i den här frågan – att det är en skandal att våra skattedomstolar skall belastas med sådana här bagateller. Det borde vara självklart att problem av det här slaget kan lösas på annat sätt.

Vice statsministern och civilministern brukar åka land och rike runt och tala om att nu skall det sunda förnuftet minsann få råda i Sverige. Jag är inte övertygad om att finansministern helt och fullt ställer upp på den linjen.

Anf. 21 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Jag undrar om Sten Andersson i Malmö förstår vad han talar om. Vad han kräver när han säger att vi inte skall belasta skattemyndigheterna med sådana här detaljfrågor är en skattelagstiftning som in i detalj reglerar taxeringsarbetet. Även sådana här struntfrågor skall alltså avgöras med hjälp av lagstiftningen. Tala om att centralisera, tala om att snärja in förvaltningen, tala om att så att säga krympa utrymmet för det sunda förnuftet. Jag tycker att taxeringsnämndens beslut i det här fallet icke har dikterats av det sunda förnuftet. Tvärtom förefaller det vara ett ganska oförnuftigt ställningstagande. Men det må vara. Redan en taxeringsintendent och länsskatterätten kan ordna den här saken.

Men använd fantasin något: Hur skulle skattelagstiftningen se ut om vi i varje detalj skulle reglera hur ett visst avdrag skall tillämpas eller inte? Det är ju detta som frågan gäller.

Vad vi skall göra – och där kunde Sten Andersson hjälpa till, eftersom han bor i Malmö – är att se till att få förnuftigt och bra folk i taxeringsnämnderna som begriper hur skattefrågorna skall hanteras. Då behöver vi inte i riksdagen ha sådana debatter som denna. Vi skall definitivt inte detaljreglera de politiskt valda taxeringsnämndernas arbete i frågor av den här typen. Det vore att omyndigförklara skattemyndigheterna.

Anf. 22 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Detta är ingen bagatell för de två aktuella metallarbetarna. Om förhållandena får lov att fortsätta kan det bli stora problem för många andra människor i vårt land. Är det fel att begära att det ges direktiv eller förslag på ändringar till taxeringsnämnderna, så att liknande problem inte uppstår i framtiden? Det kan ju inte vara vettigt med den situation som nu har uppstått, att två metallarbetare får åka buss i fem mil utan att ha kunnat duscha efter arbetet.

Jag är förvånad över att det svar jag får enbart är en rekommendation om att detta är en fråga som bör lösas av skattedomstolarna. Jag tycker att taxeringsnämnderna borde begripa så pass mycket att det hela kunde ha lösts betydligt bättre och smidigare på det lokala planet.

Anf. 23 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Av Sten Anderssons i Malmö sista mening i inlägget nyss framgår att han nu begriper vad saken gäller.

*Om rätten till
avdrag för bilresor
mellan bostad och
arbetsplats*

Anf. 24 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Jag är inte säker på att jag begriper vad finansministern menar. Däremot är jag säker på att många metallarbetare i Sverige inte begriper vad finansministern menar.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på fråga 1983/84:230 om viss eftergranskning av taxeringar

Anf. 25 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Anita Bråkenhielm har – med hänvisning till uppgifter i pressen om att de medborgare som fått avsevärd återbäring på skatten fått vänta några dagar extra på sina pengar eftersom deras taxering underkastats en särskild manuell kontroll – frågat mig om också de medborgare som fått avsevärd restskatt åtnjuter samma omtanke om sin rättstrygghet genom att deras taxeringar underkastats en extra manuell kontroll.

Inom ADB-systemet för beskattningen görs fortlöpande en rad maskinella rimlighetstester och andra kontroller av det registrerade materialet för att förhindra felaktiga besked på slutskattsedlar. Bl. a. görs i samband med utskriften av skattsedlarna särskilda kontroller av skattsedlar med hög överskjutande eller kvarstående skatt. Sådana fall sorterar ut maskinellt enligt ett system med olika gränsvärden för olika situationer, och berörda myndigheter får sedan tillfälle att undersöka om fel föreligger vid debiteringen eller taxeringen. Enligt vad jag har inhämtat inskränker sig kontrollen av kvarskattefallen vanligen till en kontroll av debiteringen. När det gäller skattsedlar med överskjutande skatt granskas därjämte normalt också taxeringen.

Den främsta anledningen till att man tillämpar olika rutiner i de två situationerna är att sannolikheten för fel i taxeringen generellt sett ansetts vara lägre när det gäller kvarstående skatt.

Kontrollrutinerna i samband med debiteringsarbetet har avvägs på det sätt som erfarenheterna visat vara det lämpligaste för att få en så god kvalitet som möjligt på slutskattebeskeden. Jag förutsätter att man inom skatteförvaltningen fortlöpande överväger om det finns behov av att utveckla eller ändra kontrollrutinerna i fråga.

Anf. 26 ANITA BRÅKENHIELM (m):

Herr talman! Jag tackar finansministern för svaret, som jag tycker är tillfredsställande så till vida att han talar om att det faktiskt sker en extra kontroll både av de skattsedlar som ger mycket hög restskatt och av dem som ger en oväntat hög återbäring. Det kvarstår dock att det finns en särbehandling. Den speciella manuella kontroll där man också går in i taxeringen gäller bara dem som får oväntat hög återbäring.

Det här är naturligtvis en detalj, men det är en detalj som för vanligt folk är begriplig och som är ett uttryck för det förhållande överheten i vårt land har

till sina medborgare, inte minst på skatteområdet. Det handlar om vilket som är en rättsstats viktigaste uppgift: att se till att den enskilda människan gör rätt för sig i förhållandet till staten – eller att staten gör rätt i sitt förhållande till den enskilde.

I en rättsstat är naturligtvis det senare av allt överskuggande betydelse. Rättsstatens uppgift är att skydda sina medborgare mot yttre faror, mot sig själv och sina myndigheter och att skydda medborgarna mot övergrepp från andra medborgare.

Svenska folket är antagligen ett av världens tåligaste och undergivnaste i förhållande till sina makthavare. Men det har funnits gränser. När Gustav Vasa förbjöd smålänningarna att sälja oxar till danskarna och dessutom tog ifrån dem deras kyrkklockor – då gjorde de uppror. I modern tid, då världens högsta skattetryck, ytterligare kraftigt höjt av den socialdemokratiska regeringen, gjort vanliga människors, i synnerhet familjeförsörjares, situation desperat, sviktar lojaliteten mot överheten. Ett sådant skattesystem blir ur etisk-moralisk synpunkt kontraproduktivt: när allmänna begrepp om vad som är rimligt alltmer skiljer sig från överhetens påbud sviktar laglydnaden. Det är kanske det som ligger bakom att skattemyndigheterna bedömer det viktigare att kontrollera människor som får tillbaka skatt än att kontrollera dem som fått restskatt.

Om överheten går vidare på sin väg att möta detta problem med konfrontation, riktad mot medborgarna – genom generalklausuler och bevissåkringslagar, avlyssning och hemfridsbrott – då kommer lojaliteten ytterligare att urholkas, och detta kommer att sprida sig till andra områden.

I ett rättssamhälle skall överheten vara skyldig att bevisa den enskildes skuld. Den enskilde tvingas nu ofta i stället bevisa sin oskuld.

Vår för dagen aktuella lilla bagatell är ett utslag av mentaliteten i vårt samhälle i dag – på det stadium det här gäller i deklaraionsgranskningen kan inget väsentligt nytt material tillkomma. Det måste alltså handla om att hitta småfel. Då är det precis lika stor risk att det finns fel i de fall orimligt stor restskatt utdöms som där en orimligt stor återbäring tillfaller den enskilde. Jag hoppas att finansministern inte bara litar till skattemyndigheternas goda vilja i fortsättningen när det gäller att kontrollera att rutinerna blir likvärdiga åt båda hållen.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på fråga 1983/84:236 om remissbehandlingen av värdepappersmarknadsutredningens betänkande "Värdepappersmarknaden"

Anf. 27 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Per-Richard Molén har frågat mig om vilka motiv jag har för den korta remisstiden av värdepappersmarknadsutredningens betänkande Värdepappersmarknaden. Betänkandet överlämnades till mig den 30 november 1983. Den 5 december skickades betänkandet på remiss till ett

Nr 58

Torsdagen den
12 januari 1984

---

*Om remiss-
behandlingen
av värdepap-
persmarknads-
utredningens
betänkande
"Värdepappers-
marknaden"*

Torsdagen den
12 januari 1984

*Om remiss-
behandlingen
av värdepap-
persmarknads-
utredningens
betänkande
"Värdepappers-
marknaden"*

femtiotal myndigheter och organisationer. Remisstiden går ut den 23 januari 1984.

De senaste årens livliga börshandel och den starkt ökade omsättningen på Stockholms fondbörs är i och för sig en glädjande företeelse. Det är dock klart att det för värdepappershandeln gällande regelsystemet därigenom har utsatts för större påfrestningar än tidigare. Under senare tid har det förekommit flera uppmärksammade börsaffärer som aktualiserat en debatt både här i kammaren och i massmedia om börsrättsliga regler och behovet av att komplettera reglerna. Visserligen har börsstyrelsen och bankinspektionen kunnat ingripa mot vissa osunda företeelser i börshandeln. Det är dock uppenbart att det finns ett behov av att skyndsamt komplettera regelsystemet i syfte att stärka förtroendet för värdepappershandeln. Värdepappersmarknadsutredningens betänkande innehåller förslag till sådana kompletterande regler.

Skälet till den korta remisstiden är alltså att det är angeläget att lagstiftningen på vissa punkter kompletteras så snart som möjligt. Avsikten är att ett förslag skall kunna föreläggas riksdagen i sådan tid att denna kan besluta i ärendet under våren. Den fortsatta handläggningen får visa om det är möjligt att hålla tidsplanen.

Anf. 28 PER-RICHARD MOLÉN (m):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka finansministern för hans svar. Det är värt att notera, att remissinstanserna har en månad och 17 dagar på sig att komma in med svar på hela det här betänkandet. Finansministern har haft en månad och tre dagar på sig att svara på min fråga.

Vi har i Sverige en mycket lång tradition på utredningsväsendets område. Sedan utredningarna har avslutats har man gett intresseorganisationer och berörda statliga och kommunala organ möjligheter att granska utredningarna och lägga fram synpunkter.

Departementen får på det här sättet en otroligt billig och även bra granskning av utredningsmaterialet. Man får också helt säkert många värdefulla uppslag och idéer, som inte förut har kommit fram.

Jag anser att remissverksamheten kan ses som en säkerhetsventil. Övertryck uppstår inte. Motsättningar och missförstånd kan man komma till rätta med innan propositioner läggs på riksdagens bord och de s. k. politiska läsningarna har inträtt.

Vi har lärt oss att det tar tid att utreda, men vi vill ha kvalitet, och det ligger i hela nationens intresse att all den klokskap och erfarenhet som finns samlade ute i vårt samhälle tas till vara och ges chans att komma till uttryck.

Jag förstår att det är frestande för en departementschef – inte minst med tanke på våra korta mandatperioder – att låta snabbheten prioriteras, att anse att arbetet måste ske skyndsamt. Men verkligheten ger kanske många gånger anledning att bromsa.

Den socialdemokratiska regeringen har börjat låta snabbheten ta överhanden. Löntagarfondsförslaget är ett exempel, som skickades ut på remiss pliktskyldigast förra sommaren när alla var lediga. Omsättningsskat-

ten på aktier drevs igenom och blev ett hafsverk. Hade, herr talman, förslaget remissbehandlats, skulle de nu uppkomna problemen ha kunnat undvikas.

Man måste nog vara en John Wayne och inte en Kjell-Olof Feldt om man skall skjuta från höften. Man skjuter oftare prick om man använder sikte – och det finns t. o. m. kikarsikte, om man vill se riktigt långt.

När det sedan gäller betänkandet Värdepappersmarknaden, som skickats ut på remiss den 5 december och som berör hela det svenska näringslivets kapitalförsörjning, skall remissvaren vara inne den 23 januari. Tror finansministern att man ute bland remissorganen har så litet att göra att man direkt kan kasta det man har för händer och gripa sig an med att läsa det här tjocka betänkandet? Är det så att finansministern, trots svaret, redan har bestämt sig för vilket förslag regeringen skall lägga fram utan hänsyn till remissinstanserna, eller är det finansministerns avsikt att nedtona remissorganens betydelse rent principiellt?

Anf. 29 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Som kommentar till den lilla gliringen om att det tagit en viss tid innan jag lämnat svar på Per-Richard Moléns fråga, vill jag upplysa om att det beror på att riksdagen har haft arbetsuppehåll mellan den 20 december och den 10 januari.

Sedan är jag naturligtvis, lika väl som någon annan, intresserad av att de förslag som vi lägger fram för riksdagen är bra och genomtänkta. Det är också därför som jag i svaret säger, att vi får se om det går att hålla den tidsplan vi har satt upp.

Vi har kontakt med remissinstanserna. Vi är medvetna om de svårigheter som de har på vissa punkter. Vi får helt enkelt se i vilken takt vi kan genomföra de förslag som värdepappersmarknadsutredningen lagt fram. Mina uttalanden speglar alltså precis samma principiella hållning till frågors beredning som vi intar i andra fall.

Låt mig till slut, herr talman, betona att jag inte vet någon parlamentarisk demokrati där frågor bereds på samma noggranna och ibland utdragna sätt som i Sverige. Vår remissinstitution är relativt ovanlig för att inte säga nästan unik. Det är regeringens bestämda avsikt att låta den institutionen leva vidare och använda den för att få bästa möjliga underlag för riksdagens beslut.

Anf. 30 PER-RICHARD MOLÉN (m):

Herr talman! Jag tror inte att det bara är riksdagen som råkar vara stängd mellan jul och trettondagen utan rätt många av det 50-tal remissorgan som har fått det här digra betänkandet i sin hand.

Historieprofessorn Erik Lönnroth har sagt: Apporterar utredningsledamöterna snällt sin husses åsikt är de framtidsmän. Kommer de med fakta som inte talar i önskvärd riktning är det som att komma och lägga en död råtta på folkhemmets matta.

Eftersom utredningen kom till under en borgerlig regering 1980 kanske

riskan är stor att utredningsmännen inte har någon framtid hos den nuvarande regeringen. De fakta som tagits fram är kanske inte bra. Pliktskyldigast har finansministern skickat ut den döda rätten för sedvanlig obduktion och dissektion, men dödsattesten är redan utfärdad och ett nytt foster är under framväxt bakom finansdepartementets murar. Så tycker jag inte att det skall vara.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på frågorna 1983/84:237 och 262 om den skattemässiga behandlingen av vissa förluster

Anf. 31 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Bertil Jonasson har i anledning av det skattemässiga efterspelet till Vänerskogskonkursen frågat mig om regeringen är beredd att vidta åtgärder för att förhindra att den orimliga situationen uppkommer att inkomster som i realiteten aldrig kunnat disponeras beläggs med skatter och avgifter. Gunnar Olsson har frågat mig om arbetet i finansdepartementet för att söka finna en lösning lett fram till något konkret förslag. Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

Genom en dom förra året har regeringsrätten förklarat att förluster på vissa fordringar på Vänerskog skall betraktas som kapitalförluster. Domen innebär att de berörda skogsägarna får betala inkomstskatt och ofta också mervärdeskatt och egenavgifter på virkesleveranser som de i realiteten inte fått betalt för.

I ett svar i kammaren den 7 november förra året konstaterade jag att regeringsrättens dom fått olyckliga konsekvenser. Jag framhöll emellertid att bl. a. starka principiella skäl talade emot att i efterhand ändra det materiella resultatet av domen. Detta gäller alltjämt. Något ingripande från min sida i form av förslag till ändrad lagstiftning är därför inte aktuellt.

Enligt vad jag inhämtat kan den sammanlagda förlusten på medlemslån och likvidlån uppskattas till 60 milj. kr. fördelade på omkring 20 000 personer. Ofta är skogsägarens förlust några hundra kronor eller ännu mindre. I ungefär 1 000 fall är beloppet mellan 10 000 och 50 000 kr. och i knappt 100 fall över 50 000 kr. Bland dem som förlorat mer än 50 000 kr. finns många kommuner och andra juridiska personer.

Enligt min mening kan det vara motiverat att samhället kompenserar skogsägare som försatts i en ohållbar ekonomisk situation till följd av det skattemässiga ställningstagandet. De uppgifter som nu finns tillgängliga är emellertid inte tillräckliga för att bedöma förhållandena i de enskilda fallen. Saken måste därför klarläggas ytterligare. Innan resultatet av ett sådant utredningsarbete föreligger kan jag inte uttala mig om vilken kompensation som kan komma i fråga.

Anf. 32 BERTIL JONASSON (c):

Herr talman! Jag tackar finansministern för svaret på min fråga. Jag tackar också för svarets innehåll.

Den skattemässiga behandlingen av de förluster som många skogsägare gjorde i samband med Vänerskogskonkursen och som vi nu på nytt diskuterar har jag vid flera tidigare tillfällen tagit upp med olika finansministrar. Att jag gjort det och fortfarande inte kan släppa frågan beror på att den orättvisa behandling dessa skogsägare är utsatta för är något av det grymmaste någon kan råka ut för. De skall betala skatt på pengar som de aldrig sett eller fått. Det är människor som gjort rätt för sig och arbetat troget för att producera och medverka till vår försörjning. De har nu fått avverka mycken skog, som de ej fått några pengar för.

Genom svåra insektsangrepp på skogen är dessutom den mesta skogen borta för många.

De har lagt ut pengar för avverkning eller gjort mycket arbete utan ersättning. De har stora kostnader för plantering av ny skog. Många har inte heller medel härtill. Detta är naturligtvis inte rimligt, herr finansminister.

Nu har allt fler blivit uppmärksammade på problemen. När finansministern i höstas svarade på en fråga som jag hade ställt var han positiv men han kunde då inte finna en praktisk lösning. Därför fanns det mycket små utsikter att lösa problemen.

Om vi nu är överens om att skatt ej behöver betalas eller att kompensation skall utgå, då måste det väl ändå vara möjligt att kunna komma överens om något liknande i detta fall. Jag är tacksam för att finansministern finner det motiverat att de skogsägare som på detta sätt blivit försatta i en ohållbar situation kompenseras. Det är bra. Det gläder mig att alla framstötter som jag själv och andra har gjort äntligen synes ge resultat.

I sitt svar nämner finansministern hur många personer som har förlorat pengar och hur mycket det rör sig om. Men så säger han något som kan verka som en hake i sammanhanget, men som jag inte hoppas skall vara det. Så här står det: "De uppgifter som nu finns tillgängliga är emellertid inte tillräckliga för att bedöma förhållandena i de enskilda fallen. Saken måste därför klarläggas ytterligare. Innan resultatet av ett sådant utredningsarbete föreligger kan jag inte uttala mig om vilken kompensation som kan komma i fråga."

Det må vara hänt om det inte är möjligt att omedelbart ge ett sådant besked. För egen del skall jag så långt möjligt medverka till att uppgifter som klarlägger dessa förhållanden framkommer.

Jag är tacksam för de besked som getts, men jag vill ändå fråga finansministern vilket slag av uppgifter som alldeles speciellt behöver tas fram.

Herr talman! Det gläder mig att denna fråga äntligen synes bli löst, och därmed tackar jag ännu en gång för svaret.

Nr 58

Torsdagen den
12 januari 1984

Om den skattemässiga behandlingen av vissa förluster

Torsdagen den
12 januari 1984

*Om den skatte-
mässiga behand-
lingen av vissa förluster*

Anf. 33 GUNNAR OLSSON (s):

Herr talman! Jag ber också att få tacka finansministern för svaret.

Den här frågan har statsråd på skatteområdet plågats med i olika sammanhang, inte minst under den borgerliga regeringens sista månader. Att problemet inte är löst kan man utläsa av tidigare frågesvar här i kammaren från såväl Kjell-Olof Feldt som förutvarande ekonomi- och budgetministrar.

Jag har i min fråga efterlyst om departementet har kommit fram till något förslag till lösning. För egen del tror jag att man skall koncentrera ansträngningarna kring de tidigare Vänerskogsmedlemmar som drabbats allra hårdast och inte söka greppa över hela den tragedi som Vänerskogs konkursen 1981 innebar. Men det finns en kategori skogsägare som jag tycker speciellt synd om, och de återfinns i norra Värmland, vilket också Bertil Jonasson nämnde. Det är de skogsägare som i slutet av 1970-talet drabbades av granbarkborrens härjningar.

Av svaret framgår att finansministern inte anser retroaktiv lagstiftning vara en framkomlig väg. Jag tror inte att någon kan presentera en lösning som garanterar fullständig rättvisa. Jag tror också att det kan vara svårt att utröna vilka skogsägare som i detta fall har förlorat mest. Men en viljeyttring för att i första hand mildra följderna för dem som har förlorat både sin skog och sina skogslikvider visar dock finansministern klart i sitt svar. Det har också tidigare skett i kontakter bl. a. med vårt partidistrikt hemma i Värmland.

Om jag är rätt underrättad skulle dessa förluster, om de hade uppkommit under 1983, ha varit avdragsgilla driftsförluster, eftersom en ny lagstiftning beträffande kapitalförlustbegreppet gäller fr. o. m. årets taxering. Jag vill därför ställa en följdfråga till finansministern: Skulle det vara möjligt att utfärda någon form av övergångsbestämmelser så att de som låt oss säga har hamnat i skarven mellan den gamla och den nya lagstiftningen kunde komma i åtnjutande av de fördelar som onekligen är förknippade med den nya lagstiftningen?

Herr talman! Jag ber än en gång att få tacka för svaret, som jag tycker är positivt.

Anf. 34 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Beträffande vilka utredningar som måste göras vill jag säga att vi för det första har haft vissa svårigheter att kartlägga antalet individer som berörs och hur stora belopp det kan gälla. Konkursförvaltaren har välvilligt ställt till förfogande de datalistor som finns – det gäller ju 20 000 personer, så detta kan inte behandlas manuellt – men det visar sig att det materialet är något oklart. Man har blandat in andra lån och andra fordringar än de medlems- och likviditetslån som själva skattefrågan har gällt. Men det skall vi försöka klara ut.

För det andra har det visat sig att de här medlemmarna i Vänerskog är spridda över hela landet. Det finns medlemmar även i Stockholm och på många andra ställen.

Från början hade jag tänkt mig att en eller kanske ett par länsstyrelser

skulle kunna genom sin kontakt med medborgarna i länet få fram den andra delen, nämligen hur hårt människorna har drabbats och hurudan den ekonomiska situationen är för dem det gäller. Även den frågan har visat sig vara något mera svårlöst, när det kanske gäller 24 länsstyrelser, men vi skall så snart som möjligt försöka hitta en lösning på detta så att vi kan få fram en uppfattning om vilken storleksordning ärendet har, hur många människor det gäller.

Sedan får vi, antar jag, återkomma till riksdagen med ett förslag och då också förslag om den myndighet eller de myndigheter som skall handlägga prövningen och utbetalningen av kompensation.

På Gunnar Olssons sista fråga måste jag svara att vi har ingående provat om övergångsbestämmelser av ett eller annat slag skulle kunna lösa problemen. Men resultatet i det avseendet har tyvärr varit negativt.

Anf. 35 BERTIL JONASSON (c):

Herr talman! Jag tackar finansministern för den kompletterande redogörelsen. Han säger alltså att man bör komma in med uppgifter om vad det gäller för slags förluster, och vad jag kan förstå anser han att det behövs litet mer detaljerade upplysningar.

Det är klart att det finns möjlighet att plocka fram sådana, men jag hoppas ändå att problemet skall kunna lösas utan att man behöver vränga omkring allt som finns så att det kommer att dra ut alltför länge innan de här människorna kan få besked. I mitt tidigare anförande gick jag därför inte heller in på de olika förluster som kunnat uppstå. Detta får väl en vidare utredning klara ut.

Jag hoppas som sagt att frågan skall kunna lösas inom en så snar framtid som möjligt. Situationen har varit väldigt betungande för de människor som har drabbats, och de behöver få ett besked.

Anf. 36 GUNNAR OLSSON (s):

Herr talman! Jag har också fått ta del av den inventering som konkursförvaltaren har gjort, och det är minsann ingen lätt sak att plöja i. Det är förenat med rätt stora besvär att få fram vilka som har drabbats värst.

Men det som ger förhoppningar här är ju finansministerns ambition att hjälpa till för att komma fram till en lösning. Då vill jag än en gång dra en lans för den kategori skogsägare som först förlorade sin skog på grund av någonting som jag vill beteckna som en naturkatastrof, som därefter förlorade likvider för virkesleveranserna och sedan till detta är tvingade enligt den nya skogsvårdslagen till omfattande skogsvårdsåtgärder.

Vi har genom ett tidigare beslut här i riksdagen klassat norra Värmland som ett katastrofområde genom att vi i politisk enighet gick med på att förlänga tiden för avsättning på skogskonto från normalt 10 år till 20. Jag skulle vilja vädja till finansministern och hans medarbetare att ni tittar speciellt på detta när ni överväger eventuella kompensationer, som jag hoppas blir verklighet.

Överläggningen var härmed avslutad.

*Om skattefrihet för
viss insamlings-
verksamhet***10 § Svar på frågorna 1983/84:239 och 253 om skattefrihet för viss insamlingsverksamhet****Anf. 37** Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Karl Erik Eriksson har frågat mig om jag är beredd att medverka till att föreningar som genom frivilliga insatser bedriver insamling av återvinningsmaterial såsom returpapper m. m. befrias från beskattning. Rune Gustavsson har frågat mig när jag tänker lägga förslag om lagändring för att garantera de ideella föreningarna skattefrihet för all insamlingsverksamhet utan kommersiellt syfte. Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

Dagens lagstiftning innebär att de ideella föreningarna har en långt gående skattefrihet för sådana inkomster som av hävd används för att finansiera deras ideella verksamhet. Pappersinsamlingar – oftast i form av kampanjer – har i decennier varit en vanlig inkomstkälla för främst idrottsföreningarna. Som jag har sagt i tidigare interpellationssvar har insamlingsverksamheten emellertid fått en delvis ändrad karaktär till följd av 1975 års beslut om kommunalt renhållningsmonopol. Verksamheten har ofta fått större omfattning och blivit permanent. Detta har lett till osäkerhet om hur den skall bedömas i skattehänseende.

Enligt min mening bör de ideella organisationerna åtnjuta skattefrihet för dessa traditionella aktiviteter även om verksamheten bedrivs i något andra former än tidigare. I likhet med frågeställarna anser jag således att det är rimligt att föreningarna befrias från beskattning av normal insamling av returpapper och liknande, i synnerhet när det sker inom ramen för det kommunala renhållningsmonopolet. En gränsdragning måste emellertid finnas. Jag är nämligen inte beredd att medverka till en lagstiftning som innebär att all verksamhet som bedrivs av ideella föreningar – exempelvis rent kommersiell verksamhet med anställd personal – blir skattefri endast på den grunden att vinsten används i den ideella verksamheten.

Den lagstiftning vi här talar om är relativt ny och prejudikat från de högre instanserna saknas ännu i många fall. Domar kommer emellertid fortlöpande. Jag avser därför inte att nu lägga fram något förslag i saken men återkommer – om det visar sig nödvändigt – i frågan.

Anf. 38 Tredje vice talman KARL ERIK ERIKSSON (fp):

Herr talman! Kjell-Olof Feldt och jag är säkerligen överens om att allt ideellt arbete bland ungdom är värdefullt. Jag tror också att finansministern håller med mig om att i ett läge när vi måste vara återhållsamma med anslag – från såväl kommuner och landsting som stat – skall vi med tillfredsställelse se på att föreningar tar egna initiativ för att finansiera sin verksamhet. Då är det också naturligt att vi är överens om att sådana aktiviteter skall stödjas och stimuleras och inte strypas och hämmas.

Många föreningar, främst scoutgrupper och idrottsföreningar, har i detta ekonomiska läge funnit en speciell väg till finansiering, genom insamling av returpapper. Det är riktigt som finansministern säger i sitt svar, att detta har fått en ökad omfattning.

När det före jul kom skattsedlar på tillkommande skatt till många av de föreningar som bedriver sådan här insamlingsverksamhet, så blev det en verklig kalldusch för dem. Jag har nämnt ett exempel i min fråga – det gäller Vargöns Idrottsklubb, där man samlade in papper för 21 200 kr. och får skatta 9 700 kr. En skattsedel på detta belopp kom alltså. Ett annat exempel är Lenhovda IF, som jag fick brev från häromdagen. Där samlade man in papper för 18 000 kr. och fick en skattsedel på 8 000 kr.

Det är klart att de här föreningarna, speciellt ungdomssektionerna, inte har några pengar kvar att betala dessa skatter med, för pengarna har använts till det som de var avsedda för, nämligen föreningarnas verksamhet. Skatten skapar naturligtvis väldiga bekymmer för ledarna.

Det verkliga skälet till att det blivit överskott är ju att ledare och föräldrar ställt upp med bil och ordnat transporter av papperet gratis – och så kommer då denna skattsedel som en verklig kalldusch. Resultatet blir säkerligen i många fall att föreningsaktiviteterna när det gäller insamling av returpapper helt enkelt kommer att upphöra.

Jag tackar för finansministerns svar och måste säga att jag upplever som något positivt det avsnitt i svaret där finansministern framhåller att han delar vår uppfattning och där han säger att den typ av insamling som frågan gäller bör vara skattefri.

Det är emellertid mycket viktigt, Kjell-Olof Feldt, att vi får ett klart besked ute på fältet. Jag utgår ifrån att finansministern har observerat att bl. a. länsstyrelsen i Kronobergs län skrev till regeringen dagen före det gemensamma juluppehållet. Man sade att den här saken måste ordnas, och det gavs också ett konkret exempel på lösning: "En enkel ändring kan förslagsvis ske genom att i punkten 4 av anvisningarna till 54 § kommunalskattelagen införes orden 'insamling av returpapper genom medverkan av ideella föreningar'."

Jag skulle vilja fråga finansministern: Är statsrådet beredd medverka till ett snart och klart besked i denna fråga?

Anf. 39 RUNE GUSTAVSSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka finansministern för svaret.

För två år sedan motionerade jag i denna fråga tillsammans med ett par andra ledamöter. Skatteutskottet som behandlade motionen framhöll, efter ett principresonemang, att riksskatteverket, enligt vad utskottet erfarit, i samband med en intern granskning av skattereglerna för detta område skulle ta upp vissa frågor till närmare prövning.

Jag vet inte huruvida det ägt rum någon prövning. men jag vet att ett antal föreningar före julhelgen fick det dystra beskedet att de i skatt skulle betala ganska stora summor på de pengar som föreningarnas medlemmar medverkat till att föreningarna fått genom insamlingar. Enligt nuvarande regler har man inte rätt att göra sådana insamlingar skattefritt.

Enligt uppgift i en tidning för några dagar sedan har ett tiotal föreningar inom Växjö Idrottsallians en skatteskuld på 40 000–45 000 kr. Det gäller alltså en skatt som uppkommit till följd av medlemmarnas frivilliga arbete.

*Om skattefrihet för
viss insamlings-
verksamhet*

Medlemmar i olika åldrar har ställt upp. Som Karl Erik Eriksson nämnde kan det t. ex. gälla föräldrar och företag som hjälper med bilar. Det är alltså fråga om aktiviteter som man på allt sätt bör stödja.

Jag är tacksam för finansministerns positiva svar och tolkar det som att den här insamlingsverksamheten och inkomster av det här slaget inte skall beskattas. Detta förutsätter emellertid, som Karl Erik Eriksson sade, att riksskatteverket ändrar i sina anvisningar, så att det klart framgår att denna verksamhet inte är skattepliktig.

Jag har ett brev från riksskatteverket till en av de stora uppköparna, AB Gotthard Nilsson i Älmhult. Riksskatteverket skriver att det enligt riksskatteverkets mening står klart att begreppet insamlingskampanj skall definieras som en tillfällig aktion under en kort tidsperiod för att samla in pengar. Insamlingar som baserar sig på formliga avtal och som avses att bli genomförda under en längre tidsperiod kan enligt riksskatteverkets uppfattning inte inrymmas i begreppet kampanj.

Här är det ju inte fråga om kampanjer i den meningen. Skall det här fungera måste det vara en kontinuerlig insamling. Om jag skall samla källaren full med papperspåsar, måste jag ju veta att någon kommer och hämtar. Det blir en kontinuerlig insamling.

Jag hoppas alltså att finansministern medverkar till att riksskatteverket ändrar sina anvisningar. Än en gång: Tack för svaret!

Anf. 40 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Karl Erik Eriksson vill ha ett klart och rakt besked. Såvitt jag förstår tänkte han sig att jag skulle utlova en ändring av lagen på detta område. Jag tror att jag kan anvisa en snabbare väg. Vi vill också ha en snar lösning, eftersom vi anser att de taxeringar som har gjorts inte överensstämmer med vår uppfattning om hur saken bör hanteras. Därför har vi faktiskt haft en viss aktivitet i gång för att förmå ett antal representativa idrottsföreningar att lämna in en ansökan om förhandsbesked till riksskatteverkets rättsnämnd. Enligt vad jag har inhämtat kommer sådana ansökningar att lämnas in. Jag hoppas att de behandlas snabbt av riksskatteverket. Det är det absolut snabbaste och enklaste sättet att klargöra läget beträffande hur de här taxeringarna skall hanteras.

Vidare kan jag upplysa om att riksskatteverket har tillsatt en arbetsgrupp som skall omarbota broschyren om ideella föreningars beskattning. Jag har inhämtat att man då kommer att ta hänsyn till den generösa bedömning som nyligen kom till uttryck i regeringsrättens avgörande angående vissa föreningar som driver en festplats. Det är ett annat problem i det här sammanhanget. Jag vill säga till frågeställarna att jag tror att vi skall kunna hitta en lösning på frågan.

Anf. 41 Tredje vice talman KARL ERIK ERIKSSON (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka Kjell-Olof Feldt för dessa två besked som han gav. Det är bra att det blir en omarbetning av broschyren. Jag tror att det betyder väldigt mycket ur den synpunkten att föreningar fortsätter med sina

aktiviteter. Det är ju en nationalekonomisk tillgång att man tar vara på så mycket returpapper som möjligt. Till en tredjedel sker ju insamlingen av returpapper på frivillig väg just genom föreningars aktiviteter.

Sedan är det bra att finansministern så klart deklarerat sin personliga inställning, att vi bör få en snar lösning. Det är inte bara Karl Erik Eriksson som säger att här behöver vi få besked. Det säger de föreningar som har hand om insamlingen, och det säger riksskattecheferna. Bl. a. säger riksskattechefen i Kronobergs län att rikspolitikerna måste ändra i lagtexten och det illa kvickt, så att vi får besked hur vi skall handla. Jag tror att det är värdefullt att vi fick den här debatten och fick ett klart besked från finansministern personligt i varje fall.

Anf. 42 RUNE GUSTAVSSON (c):

Herr talman! Jag vill tacka finansministern för de tillägg han gjorde. Jag utgår från att jag med dessa besked kan åka hem till mitt län och säga till de ideella organisationerna att de kan samla papper kontinuerligt och att de inte skall bestraffas för sina insatser. Jag vill vidare säga att det är viktigt att samhället på allt sätt stimulerar dessa aktiviteter.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på interpellation 1983/84:57 om taxeringsförfarandet

Anf. 43 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Margit Gennser har frågat mig om jag är beredd att vidta åtgärder för att skapa en bättre balans mellan den skattskyldige och taxeringsmyndigheterna genom

1. att föreslå ändring av reglerna vad gäller taxering i första instans, så att revisionspromemorian som skall vara till hjälp för taxeringsnämnden senast får tillställas den skattskyldige den 31 augusti.

2. att föreslå ändring av uppbördslagens 49 § första moment – som reglerar möjligheten för lokal skattemyndighet att bevilja anstånd med skatteinbetalningen – så att vanliga rättssäkerhetsprinciper tillgodoses,

3. att taxeringslagen/taxeringskungörelsen tillförs regler så att det klart framgår att taxeringsnämnderna, när rättsläget är oklart, skall följa den skattskyldiges deklaration så att gränserna mellan taxeringsintendentens och taxeringsnämndens arbete blir helt klara,

4. att uttala att målformuleringarna i direktiven till förvaltningsrättsutredningen skall gälla även taxeringsmyndigheternas kontakter med medborgarna,

5. att föreslå lagstiftning om skattetilläggsutredningens delförslag vad gäller skattetillägg vid felaktig periodisering eller alternativt att uttala att den möjlighet att efterge skattetillägg som redan finns skall tillämpas vid oavsiktliga periodiseringsfel.

Margit Gennser har vidare frågat mig om jag anser att det är acceptabelt att

---

*Om taxeringsför-
farande*

företagare inte kan överklaga en felaktig taxering, därför att de ekonomiska konsekvenserna vid ett överklagande blir förödande.

Margit Gennser har också – med hänvisning till vissa uttalanden av regeringsrådet Göran Wahlgren i en tidskriftsartikel från 1981 – frågat om jag anser att den i artikeln gjorda beskrivningen om lagtolkning i skatteprocessen överensstämmer med verkligheten.

Slutligen har Margit Gennser frågat om det är acceptabelt med en skattelagstiftning och lagtolkning som gör det allt svårare för den skattskyldige att förutse om han anses ha följt lagen eller inte.

Först vill jag säga att det enligt min mening inte finns utrymme att inom ramen för en interpellationsdebatt ha en så djupgående diskussion om taxerings- och uppbördsförfarande som Margit Gennsers interpellation i vissa avseenden ger anledning till. Som svar på frågorna vill jag anföra följande.

Beträffande Margit Gennsers första fråga håller jag med om att det är viktigt att den skattskyldige ges rimlig tid att yttra sig över en revisionspromemoria så att skatteförhållandena kan bli tillräckligt belysta innan taxeringsnämnden fattar sitt beslut. Detta är en fråga som enligt vad jag erfarit kommer att behandlas av skatteförenklingskommittén (B 1982:03) i samband med att kommittén enligt sina direktiv överväger frågan om taxeringsperiodens längd och taxeringsnämndens möjligheter till omprövning av taxeringsbesluten. Mot den bakgrunden är jag f. n. inte beredd att föreslå någon ändring av gällande regler.

Margit Gennsers andra fråga rör möjligheterna för en skattskyldig att få anstånd med inbetalningen av skatt i samband med att taxeringen överklagas. Margit Gennser vänder sig mot att taxeringsintendenten kan ha ett avgörande inflytande på anståndsbesluten. Vårt uppbördssystem bygger sedan länge på grundprincipen att skatt, som har påförts i enlighet med taxeringen, skall betalas i vanlig tid även om taxeringen överklagas. Anståndsreglerna är i enlighet härmed ganska snävt utformade, även om en uppmjukning har skett under senare år. Efter en lagändring år 1980 är det sålunda inte längre en förutsättning för att lokal skattemyndighet skall kunna bevilja anstånd att taxeringsintendenten tillstyrkt besvären. Finner myndigheten att det kan antas att besvären kommer att bifallas får den medge anstånd utan att yttrande inhämtas från taxeringsintendenten. Jag vill också erinra om att länsstyrelsen under vissa förutsättningar kan medge anstånd om betalningen av skatten skulle medföra betydande skadeverkningar eller annars framstå som oskälig. Det kan diskuteras om nuvarande anståndsregler är lämpligt utformade. Även denna fråga faller emellertid inom ramen för skatteförenklingskommitténs uppdrag. Jag vill därför inte nu ta något initiativ för att ändra reglerna.

Vad gäller den tredje frågan vill jag framhålla att det är taxeringsnämndens uppgift att se till att taxeringarna stämmer överens med skatteförfattningarna och att de i möjligaste mån blir likformiga och rättvisa. Det är ofrånkomligt att taxeringsnämnden ibland måste ta ställning i frågor där det är oklart hur författningarna skall tolkas. Motsvarande problem uppkommer vid

tillämpningen av författningar på praktiskt taget alla rättsområden. Det bör enligt min mening inte komma i fråga att i detta avseende ge taxeringsnämnderna särskilda förhållningsregler som avviker från vad som i allmänhet gäller för de rättstillämpande myndigheterna.

I sin fjärde fråga tar Margit Gennser upp vissa målformuleringar i tilläggsdirektiven (Dir 1983:13) till förvaltningsrättsutredningen (Ju 1978:09). De av Margit Gennser åberopade uttalandena om att kontakten mellan myndigheter och enskilda bör underlättas och om att myndigheternas handlande bör präglas av en önskan att bistå medborgarna ansluter jag mig helt till. Uttalandena tar sikte på all myndighetsutövning och avser alltså också kontakten mellan taxeringsmyndigheterna och de enskilda.

Margit Gennsers femte fråga avser skattetilleggsutredningens förslag i betänkandet (SOU 1982:54) Översyn av det skatteadministrativa sanktions-systemet. Förslagen bereds f. n. inom regeringskansliet, och jag är inte beredd att nu ta ställning till de olika delförslagen i betänkandet. Något uttalande för att styra tillämpningen av gällande regler kan jag givetvis inte göra.

Nästa fråga torde vara ställd mot bakgrund av att en skattskyldig som har gjort större värdeminskningssavdrag i räkenskaperna än som medges av taxeringsnämnden inte kan tillgodoräkna sig resterande avdrag följande år utan måste vänta till dess taxeringsfrågan blivit slutligen avgjord. De bestämmelser som det här gäller hänger samman med önskemålet om samstämmighet mellan de bokförda värdena och de skattemässiga restvärdena. En förändring i den riktning som Margit Gennser antyder skulle ge upphov till betydande praktiska problem. Några önskemål om ändring av ifrågasvarande bestämmelser, som gällt sedan länge, framställdes inte vid den översyn av avskrivningsreglerna som gjordes för några år sedan.

På frågan om den av regeringsrådet Göran Wahlgren gjorda beskrivningen om lagtolkningen i skatteprocessen stämmer med verkligheten kan jag bara konstatera att regeringsrådet Wahlgren med sin långa erfarenhet från domstolsarbete är bättre skickad än vad jag är att tala om vilka faktorer som utövar inflytande vid lagtolkningen och om hur denna tolkning i övrigt går till.

Som svar på den sista frågan vill jag säga följande. Vid vårt författningsarbete strävar vi efter att få till stånd rättsregler som är klara och entydiga och som i största möjliga utsträckning uttrycker det bakomliggande syftet med bestämmelserna. Men jag kan hålla med om att det ibland kan vara svårt att bedöma hur vissa bestämmelser på skatteområdet skall tolkas. Detta hänger delvis samman med att skattelagstiftningen – ibland utifrån motstridiga krav från myndigheter, organisationer och skattebetalare – skall anpassas till en snabb och ofta mycket komplicerad utveckling på olika samhällsområden. Det är möjligt att lagstiftarna, dvs. regering och riksdag, i vissa fall överskattar möjligheterna att göra en sådan anpassning. Den enda lösningen torde i så fall vara att minska ambitionerna att uppnå en skattelagstiftning som i alla lägen motsvarar medborgarnas önskemål om ett både rättvist och effektivt skattesystem, som samtidigt är enkelt och

---

*Om taxeringsför-
förändret*

lättbegripligt. Med andra ord måste vi i så fall efterge något eller några av dessa ibland motstridiga krav.

Anf. 44 MARGIT GENNSER (m):

Herr talman! Jag får först tacka för svaret från finansministern.

Interpellationen är omfattande, men det är ingen slump. Att påtala en bristfällig detalj i skattesystemet är en sak, men jag har velat belysa något annat, nämligen den tilltagande obalansen mellan den enskildes ställning i skattesystemet och myndigheterna. Det är därför som interpellationen har blivit så omfattande.

Att denna brist på balans börjar bli uppenbar kunde vi i dag se i Svenska Dagbladet. Författaren Tore Zetterholms debattartikel utgör endast ett tecken på en växande frustration bland svenska skattebetalare. Skall finansministern lära svenska folket att, som jag läste i Dagens Nyheter i går, älska sina skatter – och det behövs ju med tanke på den takt i vilken finansministern höjer dem – är en grundförutsättning att skattereglerna upplevs som åtminstone någorlunda rättvisa och skattesystemet som rättssäkert. Då inrymmer jag i första hand två komponenter i begreppet rättssäkerhet. Den första är att domstolarnas objektivitet upprätthålls. Den andra är att myndighetsutövningen sker på ett korrekt sätt.

Frågorna som jag ställt handlar djupast sett om hur reglerna skall se ut för att vi skall uppnå dessa två ideal.

Professor K. Olivecrona säger i Rättegång i brottmål följande:

”För fasthet och säkerhet i straffrättskipningen krävs ett fint utvecklat regelsystem, baserat på långvarig erfarenhet samt en hög yrkesmoral hos polis, åklagare och domare. Varje ny generation får härutinnan ett arv från den föregående. Men arvet är ingen oföränderlig storhet med vilken man kan handskas hur som helst. Det måste vårdas, om det ej skall förringas, och förkovras, om det skall motsvara stigande anspråk.”

Inte minst lagstiftarna, finansministern, måste vara medvetna om hur lätt rättssäkerheten kan förringas om lagstiftningstakten blir alltför hög och lagarna därför ibland litet slarvigt skrivna och om förarbetena blir oacceptabelt ofullständiga – jag kan inte annat än påminna om löntagarfondskomplexet. En fjärde faktor är tendensen att vissa domares ”ökade samhällliga engagemang” minskar ”möjligheten hos allmänheten att förutse hans rättsliga avgöranden”, som regeringsrättsrådet Wahlgren uttryckt det.

Minskade möjligheter för allmänheten att förutse rättsliga avgöranden innebär kort och gott ökad rättsosäkerhet.

Vilka konflikter som än finns mellan olika politiska mål, herr finansminister, bör ett mål stå över de andra – och det är just rättssäkerheten.

Finansministern håller med om att ”det ibland kan vara svårt att bedöma hur vissa bestämmelser på skatteområdet skall tolkas”. Finansministern menar att detta delvis hänger samman med att skattelagstiftningen skall tillgodose motstridiga krav från ”myndigheter, organisationer och skattebetalare”. Organisationernas plats här har jag svårt att förstå, men jag

---

*Om taxeringsför-
farandet*

har aldrig haft mycket till övers för ett korporativistiskt synsätt.

Problemen, herr minister, har skapats i mångt och mycket av er egen politik – i er egen, alltmer kollektivistiska politik. När staten blir allt starkare, på den enskildes bekostnad, måste också den enskilde finna sig i en behandling som ofta är orättfärdig och inte är förenlig med rättssäkerhet i traditionell västerländsk mening. Det är alltså den rollkonflikten vi talar om, och såvitt jag förstår ser vi något olika på den.

Nåväl, min oro för de nu berörda problemen finns trots allt också hos finansministern, eftersom finansministern så många gånger hänvisar till skatteförenklingskommittén. Direktiven till den utredning som arbetar med taxeringsförfarandet och skatteprocessen talar sitt tydliga språk:

”Vårt skattesystem uppfattas med rätta som komplicerat. De materiella bestämmelserna är många och inte sällan svårtillgängliga. De formella reglerna för beskattningsförfarandet är svåröverskådliga och verkar många gånger förvirrande” – just förvirrande – ”för den som inte är specialist på saken. Systemet förbrukar stora resurser – – – taxeringarna blir inte så rättvisa – – –.”

Jag vet att en minister alltid skall besvara en interpellation med att hänvisa till en eller flera pågående utredningar. Det är lika lagbundet som att solen går upp i öster. Men jag hade hoppats på litet politisk innovation ibland. Varför inte konstatera att det är viktigt att den taxeringsskyldige också får möjlighet att seriöst bemöta de ofta komplicerade utredningar som skattemyndigheterna i första hand grundat sin argumentation på och som kommer för sent så att man inte hinner med? Det är faktiskt möjligt att se till att utredningen snabbt kommer med ett förslag om att ändra datum, så att den andra parten också får litet bättre chanser. Det går ju bra att låta utredningen särbehandla frågan och presentera delförslag, även om utredningen har ett utomordentligt stort arbetsområde att gräva sig igenom.

Finansministern tillhör en regering som säger sig stå för ordet ”handlingskraft”. På mig verkar handlingskraften något försvagad.

Min nästa fråga gällde anstånd med betalning av skatt, när ett mål håller på att överklagas. Att en taxeringsintendent i sådana ärenden kan komma att vara både motpart och företrädare för myndighet skapar en djupt otillfredsställande rollkonflikt. Att vissa smärre ändringar har gjorts i detta regelsystem gör det inte acceptabelt att man inte vill ta itu med hela detta problem, dvs. få bort denna källa till rättsosäkerhet och denna rollkonflikt, som också måste vara obehagliga för taxeringsintendenterna. Att hänvisa till en utredning är en enkel utväg. Men det finns alltså stora möjligheter att på andra sätt visa handlingskraft.

Min tredje fråga gällde taxeringsnämndernas lagtolkning. I sitt svar tog finansministern inte hänsyn till att taxeringsförfarandet bygger på en ordning med fyra instanser. Det är just av denna anledning som jag anser att man bör dra klarare gränser mellan taxeringsnämndens och taxeringsintendentens arbetsuppgifter. Bristande kompetens hos taxeringsnämnderna, parad med ambitioner att ge sig in på krångliga lagtolkningar, kan leda till onödiga besvär för den enskilde och onödiga kostnader – det måste finansministern

känna mycket för – för statsverket och även för de enskilda. Eftersom vi har ett system med fyra instanser skulle alltså klara gränser kunna öka effektiviteten i skatteväsendet, öka samarbetet mellan de två lägsta instanserna och samarbetet med de skattskyldiga. Jag tror att det är mycket viktigt att man ökar detta, så att man verkligen får bort en del av konflikthanledningarna.

Tänk alltså till ännu en gång, herr finansminister! En enkel ändring i bestämmelserna skulle kunna leda till ökad effektivisering och ökad rättssäkerhet.

Svaret på den fjärde frågan är finansministern och jag helt eniga om. Det skall alltså inte i lokala skattechefsinstruktioner finnas betstämmelser om att man vid sammanträde i nämnden, när man behandlar en nämndrevision, kan vägra att ta emot skriftlig dokumentation. Att vägra att ta emot skriftlig dokumentation i nu nämnda sammanhang fastän ett ärende inte är färdigberett och beslut i ärendet ännu inte fattats står i strid mot kraven på en förenklad och snabb myndighetshandläggning och kravet att myndigheters handlande skall präglas av önskan att bistå medborgarna. Jag är glad att vi har kunnat klargöra detta i dag.

Den femte frågan gällde skattetillägg vid felaktig periodisering. Som reglerna nu tillämpas utgår i princip ockerräntor till staten. En felaktig periodisering innebär att staten går miste om ränta på den skatt som inte betalats – jag tror det gäller ett år – på grund av värdeminskningsavdragen. Skattetillägget utgår med 40 % av hela beloppet. Utgiften är dessutom inte avdragsgill i framtida deklarerationer. Vid 58 % bolagsskatt motsvarar skattetillägget en avdragsgill ränta på 95 %. Vid nominell skattesats motsvarar räntan 133 %. Det är dessa siffror som tillåter mig att tala om ocker. Skattetilläggsutredningen presenterade ett tillfredsställande förslag på den här punkten. Det är bra att frågan bereds i departementet. Jag har förstått att man hållit utredningens förslag vilande – de har avförts från dagordningen därför att man har haft andra, viktigare uppgifter på departementet, har det sagts mig. Jag är som sagt mycket tillfredsställd med att frågan nu bereds. Jag hoppas det går snabbt och att finansministern särskilt bevakar den, så att vi inte kan säga att staten ockrar på enskilda. Jag hoppas alltså att finansministern verkligen noggrant kontrollerar att de här ändringarna genomförs.

Det är faktiskt så att taxeringsnämnderna kan ändra en i och för sig helt korrekt periodisering – även om det ofta är väldigt svårt att säga vad som är en korrekt periodisering – utan att den enskilde skattebetalaren har någon reell möjlighet att överklaga ärendet på grund av att det blir så dyrbart. Överklagas ärendet får nämligen inte värdeminskningsavdraget utnyttjas året därpå, eftersom det enligt den skattskyldige utnyttjats år 1 i enlighet med överklagandet.

Visst finns det möjligheter att praktiskt lösa den här typen av problem. Man behöver inte ens komma i strid med kraven när det gäller restbelopp och överensstämmelse mellan deklaration och bokföring. Man skulle kunna gå en helt annan väg, nämligen anståndsvägen, och formulera vissa generella

regler för anstånd med betalning av skatt i sådana här sammanhang. Det skulle faktiskt ge företagen en större chans att överklaga utan att likviditeten blev helt fördärvad. Vill man, så kan man.

Problemet i samband med periodiseringar är faktiskt inte av ringa omfattning. I Malmö lär de ökade inkomster som skattemyndigheterna drar in till staten till ca 50 % härröra just från förändringar i periodisering av värdeminskingsavdrag. Inte minst på grund härav borde reglerna ses över, i första hand skattetilläggsreglerna. Dessutom borde man ge de skattskyldiga en reell möjlighet att överklaga taxeringsmyndigheternas beslut så som lagstiftarna har ansett att de skall kunna göra.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på frågorna 1983/84:249 och 259 om sysselsättningen på bruksorterna i Bergslagen

Anf. 45 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! Ove Eriksson har frågat mig om jag ämnar vidta några åtgärder för att lindra verkningarna av den kraftiga strukturomvandling som drabbat Storfors.

Bo Finnkvist har frågat mig om några särskilda åtgärder planeras för att klara den uppkomna situationen i Storfors och andra orter i Bergslagen som kan komma att beröras av strukturförändringar inom specialstålsindustrin.

Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

Ågarna till specialstålsföretagen Avesta Jernverks AB, Nyby-Uddeholm AB, Fagersta AB och Sandvik AB har arbetat fram en strukturlösning för svensk rostfri specialstålsindustri. Uppgåelsen innebär att produktionen av rostfritt stål samordnas inom två företagsgrupper, Avesta Jernverk inom Axel Johnsson-gruppen samt Sandvik. Därmed uppnås en helhetslösning med majoritetsägare inom den rostfria industrin, vilket skapar förutsättningar för effektivisering och samordning med ökad internationell konkurrenskraft inom branschen som följd.

På vissa orter kommer strukturåtgärderna att medföra minskad sysselsättning. Det är en ofrånkomlig följd av att det fortfarande föreligger överkapacitet i branschen.

Varje strukturlösning leder sannolikt till en viss minskning av sysselsättningen. Med största sannolikhet skulle sysselsättningsminskningen på sikt bli än mer omfattande om inga strukturåtgärder vidtas.

Det faktum att vi nu kan skönja en viss förbättring av stålkonjunkturen samtidigt som stålföretagen har nyanställningsbehov på flera stålorter bör vidare innebära att effekterna av strukturförändringen lindras.

En viktig förutsättning för regeringens ställningstagande att medverka till strukturlösningen har varit att berörda bolag gemensamt tillskjuter 100 milj. kr. till ett investmentbolag, Bruksinvest, som skall bidra till att nya verksamheter och därmed arbetstillfällen skapas på bruksorter som berörs av

Nr 58

Torsdagen den
12 januari 1984

Om sysselsättningen på bruksorterna i Bergslagen

omstruktureringen inom stålindustrin.

Enligt vad jag erfarit är situationen vid Nyby-Uddeholm AB i Storfors en följd av den ogynnsamma utvecklingen på världsmarknaden för oljeboringsprodukter något som påverkat bolagets rörtillverkning negativt. Bolagets ledning har därför aviserat åtgärder för att anpassa produktionen till den rådande efterfrågan för att stoppa fortsatta förluster. Ett slutligt ställningstagande i frågan väntas inom kort.

Regeringen är väl medveten om att situationen i Bergslagen, bl. a. på ett flertal stålorter, är besvärlig. Bergslagens problem togs upp av den nya regeringen genast efter regeringsskiftet 1982, och regeringen har på flera områden ställt ökade resurser till Bergslagslänens förfogande som ett komplement till sedvanliga regional- och arbetsmarknadspolitiska medel.

Anf. 46 OVE ERIKSSON (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka industriministern för svaret på min fråga. Det problem som nu är aktuellt för Storfors är inte unikt. Många svenska bruksorter har under de senaste decennierna fått uppleva kraftiga strukturförändringar och industrinedläggningar samt som en följd av detta utflyttning och folkminskning. Tidigare kunde drabbade orter hoppas på statliga initiativ. Industrier flyttades kors och tvärs över landet. Industriministern har nu inga sådana löften att ge Storfors.

För Storfors, det lilla brukssamhället i östra Värmland, hotar nu en katastrof. Den helt dominerande industrin, rörverket, sysselsatte i mitten av 1970-talet 1 100 personer. I dag får 443 arbetare och tjänstemän sin utkomst från rörverket. 150 av dem mister av allt att döma sina anställningar i samband med morgondagens styrelsesammanträde i Nyby-Uddeholm. Ytterligare lika många kan få ett halvårs nådetid. Men pessimisterna tror att den s. k. struktoenheten inte förmår skapa lönsamhet och därför kommer att läggas ner i sin helhet. I så fall kommer bara 150 anställda att finnas kvar i Storfors. Det var, som sagt, 1 100 i mitten av 1970-talet.

Vad den senaste fasen i dramat med försäljningen till Avesta Jernverk kan innebära för Storfors är ovisst. Risken är dock stor att det som nu är ett fokuserat problem i Nyby-Uddeholm kommer att bli en detalj i nya ståljätten Avesta Jernverks förestående strukturomvandling.

Även om jag inte tillhör ett parti som ropar efter statliga ingripanden, måste jag säga att jag hade väntat mig ett större engagemang och åtminstone något initiativ från industriministern och regeringen. Det enda som nämns i frågesvaret är de 100 miljonerna från berörda bolag till Bruksinvest – miljoner som skall spridas över halva eller snart sagt hela Mellansverige.

I andra fall kan fantasin och den statliga generositeten flöda. 100 milj. kr. till Landskronainvest, frizon i Svappavaara och sänkta arbetsgivaravgifter i Norrbotten är exempel på sådana åtgärder. Ingen begär att den dokumenterat olönsamma produktionen i Storfors skall vara kvar. T. o. m. facket accepterar att man lägger ned tillverkningen av rör för oljeborning. Om Statsföretag planerar en expansion, kommer det att finnas gott om lokaler och arbetskraft i Storfors. Är industriministern i så fall beredd att

verka för att lämplig produktion förläggs dit?

I sysselsättningsvaga östra Värmland, i Filipstad och Storfors kommuner, har Samhällsföretag ingen produktionsenhet. Kan en sådan rymmas inom den expansiva Samhällsföretagsgruppens verksamhet?

En annan fråga som jag vill rikta till industriministern är följande: Är det möjligt att genom en förbättrad stödområdesplacering göra Storfors mera attraktivt för nya industrier?

Till sist. Länsstyrelsen i Värmland meddelar att lokaliseringsmedlen är slut för detta budgetår. Om ett företag vill etablera sig i Storfors, får åtminstone inte det utgöra ett hinder. Kan industriministern lova att bristen på statliga lokaliseringsmedel inte skall hindra hugade företag?

Nr 58

Torsdagen den
12 januari 1984

Om sysselsättningen på bruksorterna i Bergslagen

Anf. 47 BO FINNKVIST (s):

Herr talman! Jag tackar för svaret från industriministern.

Min fråga om speciella insatser för bruksorterna avlämnades före jul med anledning av det varsel som då hade lagts beträffande neddragning med ett skiftlag i varmvalsverket i Storfors, något som i sig var ett hårt slag för de anställda och för orten. Detta kan man med fog påstå mot bakgrund av den avveckling som har skett av Uddeholms verksamhet sedan början av 1970-talet. Det gäller en neddragning från 1 200 – jag tror att det rör sig om 1 250 – personer i Storfors och 300 personer i Nykroppa, som gränsar till Storfors, till, som det såg ut före jul, 300 personer. Dessutom föreligger risk för ytterligare neddragning.

Många bruksorter har drabbats hårt av den strukturförändring som har svept fram över specialstålsindustrin. Men vid vilken jämförelse som helst är det nog tyvärr på det viset att Storfors har drabbats hårdast. Ett bruk har helt försvunnit, och av det andra finns snart ingenting kvar.

Den uppgörelse som har träffats om en samordning av den rostfria tillverkningen är säkert bra för branschen, och även nödvändig. De stora vinnarna är aktieägarna – hundratals miljoner i kursstegring på en dag. Det finns även bruksorter som vinner på uppgörelsen. Men den ständige förloraren ser ut att vara Storfors, som även i det här sammanhanget kommer att drabbas hårt. I dag är det nog en rätt så bra gissning.

Från politiskt håll har vi genom det socialdemokratiska partiet sedan mitten av 1970-talet arbetat för särskilda åtgärder riktade mot de drabbade bruksorterna. Så skedde även i fjol. Under den allmänna motionstiden avlämnades ett antal motioner från många län, i vilka det här problemet uppmärksammades. Vi har efterlyst en särskild delegation som tar itu med problemen på bruksorterna. Nödvändigheten av särskilda åtgärder förstärks med anledning av vad som nu har hänt.

Jag hoppas att industriministern kan lämna ett positivt svar i det avseendet i dag. Vidare hoppas jag att de orter som drabbas hårdast kommer att prioriteras i arbetet med dessa frågor. I dag gäller det Storfors.

Torsdagen den
12 januari 1984

*Om sysselsätt-
ningen på bruks-
orterna i Berg-
slagen*

Anf. 48 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! Det finns två problem för näringslivet och sysselsättningen i Bergslagen. Det gäller dels akuta problem för många bruksorter – däribland Storfors –, dels långsiktiga strukturproblem. När det gäller de akuta problemen arbetar vi med olika arbetsmarknads- och industripolitiska medel. I koppling till specialstålsindustrins omstrukturering finns nu 100 milj. kr. som är avsedda för de bruksorter som berörs av omstruktureringen. Dessa 100 milj. kr. har förhandlats fram med de berörda företagen, och beloppets storlek är unikt i det här sammanhanget.

Dessa pengar skall inte användas generellt över hela Bergslagen utan förbehållas de orter som blir direkt berörda av stålets omstrukturering, däribland också Storfors.

Långsiktiga insatser menar jag behövs för att näringslivet i Bergslagen skall utvecklas och förnyas. Sådana insatser behövs på flera fronter.

Den nuvarande regeringen insåg detta efter en ordentlig genomgång av läget och utvecklingen i Bergslagen. Jag vill påminna om att 30 000 industrijobb förlorades i den mellansvenska bruksbygden under den senaste delen av 1970-talet. Här råkade också Storfors i besvärigheter. Jag har flera gånger tidigare sagt att den kanske mest sargade industriregionen i Sverige är Bergslagen och den mellansvenska bruksbygden.

Genom ett flertal beslut – genom att föra in nya kommuner i Bergslagen i stödområdet, genom att ge länsstyrelsen mer pengar att disponera för regionala utvecklingsinsatser, genom att ge STU i uppdrag att se på teknikutveckling och teknikspridning i Bergslagen – har regeringen velat lägga grunden för en speciell Bergslagspolitik.

Anf. 49 OVE ERIKSSON (m):

Herr talman! Jag har inte kritiserat den lösning som nu i veckan har presenterats för specialstålet, och jag tänker inte heller göra det. Jag tror i likhet med industriministern och Bo Finnkvist att den lösningen var nödvändig för branschen som sådan. Men beträffande den akuta situationen menar jag att ytterligare resurser måste skapas.

Det är ett akut problem. Skulle det gå så illa att det bara blir 150 arbetstillfällen kvar i Storfors är det en katastrof. Och vad värre är: Det kan gå ytterligare ett steg. Vad som skulle bli kvar är nämligen sömlösa rör, och den produkten skall tydligen tas över av Sandvik, som har specialiserat sig på detta och som har en tillverkning av den produkten på annat håll. Åtminstone oroas man i Storfors över att t. o. m. den sista produkten skulle försvinna från Storfors.

Dessutom är Storfors en liten bygd som ligger i ett mycket sysselsättningssvagt område. Pendlingsmöjligheter till andra områden saknas. Därför är det nödvändigt med några av de fyra åtgärder som jag ställde frågor beträffande i mitt första inlägg.

Kan industriministern tänka sig att förlägga någon del av Statsföretags tillverkning till Storfors? Är det möjligt att få någon del av Samhällsföretags produktion förlagd dit? Går det att förbättra stödområdesindelningen för

Storfors del? Kan industriministern garantera att det kommer fram statliga lokaliseringsspengar, så att det inte blir brist på sådana om något företag anmäler sitt intresse för att starta i Storfors?

Nr 58

Torsdagen den
12 januari 1984

Anf. 50 BO FINNKVIST (s):

Herr talman! Industrin har alltid förändrats och kommer säkert även i framtiden att förändras. Samhällets uppgift i det sammanhanget måste vara att hjälpa till att lösa de problem som uppstår i samband med dessa förändringar. Vi kan inte räkna med att en del av dem som i dag äger bruksföretagen kommer att kunna lösa problemen med ny sysselsättning på bruksorterna.

Det investmentbolag som kommer att bildas är något bra, men ytterligare åtgärder måste till – det är jag helt övertygad om. Det finns värdefulla resurser i Storfors, liksom på andra industriorter, i form av trogen och kunnig personal med industrivana, lokaler, bostäder, skolor, ja ett helt samhälle uppbyggt kring industrin. Även ur samhällsekonomisk synvinkel skulle det vara ett fruktansvärt slöseri med resurser att inte tillvarata allt detta. Vi får inte glömma att människor drabbas mycket hårt av de förändringar som sker. Jag vill påstå att en hel kommuns existens här kan stå på spel.

Jag är fullt medveten om att jag inte i dag kan peka på några projekt som kan lösa problemen, men vi måste sätta in alla åtgärder som kan möjliggöra en positiv förändring i Storfors och på andra bruksorter. De särskilda insatser som har gjorts av industriministern och regeringen i övrigt är ju bra, och detsamma gäller inrättandet av investmentbolaget, men jag hoppas att också ytterligare insatser kommer att genomföras.

Om sysselsättningen på bruksorterna i Bergslagen

Anf. 51 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! Jag vill i dag vara försiktig med att uttala mig om speciella orter i Bergslagen som kan komma i svårigheter till följd av omstruktureringen inom specialstålsindustrin. Anledningen härtill är att Avestas och Sandviks företagsledning nu, efter det att man utarbetat ett förslag till strukturplan, kommer att inleda MBL-förhandlingar med de fackliga organisationerna om den nya strukturen. Först därefter vet man vilka orter som drabbas, och då blir det också möjligt att bedöma eventuella ytterligare insatser från samhällets sida.

Självfallet utesluter jag inte specialinsatser inom lokaliseringspolitikens ram, men jag menar att det vore helt fel av mig att i dag, innan strukturplanen är klar, uttala mig om enskilda orter. Jag vill inte genom sådana uttalanden medverka till att stämpla ut orter, som då skulle hamna i en sämre situation än andra i de strukturdiskussioner som nu förestår. Jag är naturligtvis medveten om att många orter i Bergslagen, däribland Storfors, redan är i en besvärlig situation. Jag känner väl till hur många jobb som gått förlorade i Storfors och förstår att det där kommer att behövas insatser.

Jag menar att ägarna till Uddeholm har ett ansvar för att sysselsättning kommer till stånd i Storfors, och jag menar också att de grupper som äger Uddeholm har ekonomiska möjligheter att göra omfattande insatser i

Storfors. Ägarna till Uddeholm bidrar också till de 100 miljoner som skall gå till nya arbeten på de orter som drabbas, bl. a. Storfors. Man har också förklarat sig beredd till aktiva insatser från detta håll.

Låt mig, herr talman, till slut få säga att jag inte utesluter att det när jag kan bedöma situationen i Bergslagen kommer att bildas en speciell Bergslagendelegation, som får ta initiativ och verka samordnande inom ramen för de olika institutioner och resurser som finns. Jag kommer då att vara öppen för olika förslag som kan komma att framföras från regionala och lokala myndigheter.

Anf. 52 OVE ERIKSSON (m):

Herr talman! Det är väl riktigt att det i dag är svårt att överblicka hela den stora fusion som skall genomföras. Men när det gäller Storfors är problemen akuta. Redan har man minskat antalet anställda från 1 100 till 440, och vi vet att det i morgon kommer ett beslut om en kraftig ytterligare minskning – åtminstone om den nuvarande styrelsen vågar fatta detta beslut sedan det blivit klart att företaget kommer att få nya ägare. Det behövs därför åtgärder omedelbart.

Det är riktigt att den hittillsvarande ägaren Uddeholm har tagit på sig ett ansvar inte bara ekonomiskt utan också vad gäller egen medverkan, men jag tror inte att det räcker med detta. Den bygd som Storfors ligger i kräver speciella insatser för att bli attraktiv för nya industrier. Det har gjorts en del nyetableringar där, och ett antal småindustrier har växt upp, men för att man skall få så många arbetstillfällen som behövs krävs det ytterligare insatser som kan locka dit företag.

Anf. 53 BO FINNKVIST (s):

Herr talman! Jag har full förståelse för att industriministern och hans medhjälpare vill ha klarhet i vad som kommer att ske framöver innan de överväger speciella åtgärder. Jag utgår ändå från att det svar som jag fick i det senaste inlägget från industriministern kan tolkas som ett eventuellt positivt besked om att särskilda åtgärder kommer att vidtas i Bergslagen.

Anf. 54 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! Bo Finnkvist kan ta bort ordet "eventuellt". Den inriktning som den nya regeringen har gett politiken för Bergslagen måste också för vissa orter innebära speciella insatser. Jag utesluter inte specialinsatser inom lokaliseringpolitikens ram, inte heller att det kan bli fråga om någon form av Bergslagsdelegation för att samordna uppgifterna och ta olika initiativ.

Men vad jag vill ha sagt i anslutning till specialstålsöverenskommelsen är, att ägarna till Uddeholmsbolaget i fallet Storfors har ett otvetydigt ansvar. Ägarna till Uddeholm – Tresor och Anders Wall – har ett ansvar härvidlag, och de har också i olika sammanhang förklarat, att de skall göra sådana insatser utöver sin andel av de 100 miljonerna. Jag menar att inte bara regeringen utan också de regionala och lokala myndigheterna ständigt bör påminna dessa ägare därom.

Anf. 55 OVE ERIKSSON (m):

Herr talman! Jag vill bara till industriministern upprepa en av mina fyra frågor. Han har inte velat besvara dem tidigare. Jag vill än en gång ta upp den sista och, tycker jag, enklaste av frågorna:

Kan industriministern lova att inte bristen på statliga lokaliseringsmedel till Värmland skall få hindra hugade företag att etablera sig i Storfors? Det kan komma något företag redan nu under våren, och då är alltså pengarna slut.

Anf. 56 BO FINNKVIST (s):

Herr talman! Det är klart att vi skall ställa krav på dem som äger industrin. Det har vi alltid gjort både från politiskt och fackligt håll. Men det har skett stora ägarförändringar i Uddeholm i all synnerhet. Och jag vill påstå att de som jobbar i Uddeholm är rätt misstänksamma när det gäller vilket ansvar de nya ägarna kommer att ta för sysselsättningen. – Annars är vi överens på denna punkt.

Jag vill avsluta med att säga att jag är mycket tillfredsställd med det svar som jag har fått från Thage Peterson. Han ställer i utsikt olika typer av åtgärder som kan bli nödvändiga framöver.

Anf. 57 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! Nu finns i detta Bruksinvest 100 milj. kr., som de gamla ägarna skall använda för att få fram jobb på de orter i Bergslagen som direkt drabbas av omstrukturering av stålindustrin. Storfors finns med bland dessa orter, eftersom man redan kan konstatera att Storfors har drabbats av denna omstrukturering.

Då menar jag att dessa ägargrupper har ett ansvar att aktivt verka för att nya jobb kommer till stånd på dessa orter. Naturligtvis har landets regering ett ansvar, liksom de regionala myndigheterna, och regeringen kommer inte att undandra sig det ansvaret.

Jag har också i mitt svar sagt att jag inte utesluter att det behövs speciella insatser för vissa orter inom lokaliseringens politikens ram. Jag vill också som svar på Ove Erikssons fråga säga: Om han har konkreta exempel på företag, som vill etablera sig i Storfors, är han välkommen till industridepartementet för att diskutera de etableringarna. Jag skall inte köra varken Ove Eriksson eller de företagsledare han kan ha med sig på dörren utan då skall vi diskutera frågan i bästa samförstånd.

Vi har alla ett gemensamt intresse – att ordna nya jobb i Bergslagen inkl. Storfors.

Överläggningen var härmed avslutad.

Nr 58

Torsdagen den
12 januari 1984

Om sysselsättningen på bruksorterna i Bergslagen

*Om industri-
politiska åtgärder i
Norrbotten*

13 § Svar på interpellation 1983/84:59 om industripolitiska åtgärder i Norrbotten

Anf. 58 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! Paul Lestander har i en interpellation frågat mig

– om regeringen kommer att framlägga förslag innebärande byggstart av något av de i interpellationen uppräknade vidareförädlingsstegen inom LKAB under åren 1983–1984,

– om regeringen är beredd att tillföra Regioninvest i Norr AB kapital för behövliga produktutvecklingsarbeten och marknadsföring,

– om regeringen är beredd att presentera en långtidsplan för vilka arbetsprojekt som kan tillföras SIGA i Gällivare för att trygga jobben där,

– om länsstyrelsen eller utvecklingsfonden kommer att få resurstillskott så att man kan öka insatserna för en högre förädlingsgrad inom skogsindustrin i länet,

– om regeringen avser att ta något initiativ för att förmå SAAB-Scania att minska sin import av komponenter till sin lastbilsindustri, samt

– om regeringen är beredd att stödja tillkomsten av en bärindustri i Tornedalen eller ta initiativ till att sådan verksamhet kommer i gång.

Låt mig först erinra om den debatt Paul Lestander och jag hade här i kammaren i mitten av december 1983 om de insatser som staten gör för att stärka och utveckla industrin i Norrbotten. Debatten var då föranledd av en fråga från Lestander om åtgärder för att rädda nedläggningshotade industrienheter i länet. I frågesvaret pekade jag på de omfattande insatser som gjorts och görs i enlighet med det program för utveckling i Norrbotten som riksdagen fattade beslut om våren 1983 (prop. 1982/83:120, AU 24, rskr 305). Jag pekade vidare på nedsättningen av socialavgifterna och den allmänna löneavgiften för företagen i länet (prop. 1983/84:38, AU 9, rskr 102) och på det föreslagna medelstillskottet till Statsföretag AB för satsningar på marknads- och produktutveckling m. m. inom Regioninvest i Norr AB (prop. 1983/84:25) som riksdagen i går tog ställning till.

Utöver här nämnda särskilda insatser har betydande belopp regionalpolitiskt stöd gått till basindustrin i länet bl. a. till Viscaria i Kiruna och ASSI:s anläggning i Karlsborg. Under andra halvåret 1983 har beslutats om lokaliseringsstöd på totalt 89 milj. kr. i bidrag och lån till ett tjugotal företag i Norrbotten med ett beräknat sysselsättningstillskott på 150 personer. Länsstyrelsen i Norrbottens län har för innevarande budgetår tilldelats 51 milj. kr. för regionala utvecklingsinsatser, vilket är mer än vad något annat län har fått. Medlen kan användas för lokaliseringsstöd till företag, glesbygdssöd samt utrednings- och projektarbete. Vidare vill jag peka på de satsningar som nu sker i länet inom gruvnäringen med medel från de 300 milj. kr. som riksdagen anslog hösten 1982 för prospektering och projektering av nya gruvor.

Som jag nämnde i december har staten gjort större insatser för att stärka och utveckla näringsliv och sysselsättning i Norrbotten än i något annat län. Den rapport från länsarbetsnämnden om arbetsmarknadssituationen i länet

som Lestander nämner i sin interpellation tyder också på att en stabilisering och återhämtning nu sker inom länets industri. Detta ser jag som en effekt av den allmänna ekonomiska politiken i landet och av de omfattande insatserna i länet. Samtidigt skall betonas att utvecklandet av Norrbottens näringsliv är ett arbete på sikt och att sysselsättningsläget därför inte förbättras på en gång, något som också framgår av länsarbetsnämndens rapport.

Jag går så över till de direkta frågor som Lestander ställt.

Hittills gjorda utredningar visar att de i interpellationen uppräknade vidareförädlingsstegen med anknytning till järnmalmshanteringen skulle ge betydande förluster och att intresset från tänkbara intressenter därför hittills varit svagt. Min uppfattning är att stora förlustprojekt inte gagnar utvecklingen i Norrbotten. Skulle det visa sig att projekten går att få lönsamma vore det givetvis glädjande. Enligt vad jag erfarit studeras nu förutsättningarna för järnsvamp- och konstgödselproduktion i malmfälten inom ramen för malmfältsutredningens arbete.

Som jag tidigare nämnt har riksdagen i dagarna tagit ställning till näringsutskottets betänkande (NU 1983/1984:19) om Regioninvest i Norr AB. Genom beslutet tillförs Regioninvest under de kommande åren sammanlagt 230 milj. kr. En stor del av dessa medel avses användas för att med olika offensiva åtgärder stärka de företag som ingår i Regioninvestgruppen.

Ett omfattande arbete pågår för att utveckla SIGA:s verksamhet i enlighet med den målsättning som angavs i Norrbottenspropositionen våren 1983. Stiftelsen Administrativ Produktion i Malmfälten – som fungerar som paraplyorganisation för SIGA-verksamheten – har på regeringens uppdrag utarbetat en plan för en utbyggd och breddad verksamhet. Stiftelsen har bl. a. med utgångspunkt i denna plan under år 1983 i olika omgångar tillförts uppemot 30 milj. kr. för konsolidering och utveckling av verksamheten. Ett särskilt bolag, SIGA Företagsutveckling AB, har bildats för att marknadsföra SIGA:s tjänster, att utveckla nya affärsidéer m. m. Vidare har centrala myndigheter och verk haft regeringens uppdrag att redovisa administrativa uppgifter som skulle kunna fullgöras i malmfälten. Det inkomna materialet bearbetas nu inom industridepartementet och SIGA Företagsutveckling AB.

Såväl länsstyrelsen som utvecklingsfonden i länet har under år 1983 från den ram på 200 milj. kr. som riksdagen anslagit för särskilda regionalpolitiska insatser i Norrbottens län tillförts medel för förstärkta näringslivsfrämjande insatser. Det ankommer på dessa organ att besluta om medlens användning för olika ändamål liksom om användningen av ordinarie resurser. Möjlighet finns sålunda att t. ex. öka insatserna för att nå en högre förädlingsgrad inom skogsindustrin i länet.

I anslutning till den s. k. JAS-kommittén pågår ett arbete med att få till stånd en ökad industriproduktion och industrisysselsättning i Norrbotten. Som en del i detta arbete ingår att klargöra möjligheterna att förlägga komponenttillverkning, som nu sker utomlands, till Sverige och Norrbotten. Även de särskilda förhandlare som regeringen tillsatt med uppgift att söka

förmå svenska storföretag att förlägga produktion till Norrbotten undersöker dessa möjligheter.

Frågan om industriellt tillvaratagande av bär i Norrbotten har enligt vad jag erfarit diskuterats inom ramen för arbetet med det industripolitiska program som på regeringens uppdrag utarbetats av länsstyrelsen. En särskild arbetsgrupp har därvid tillsatts för att utreda förutsättningarna för uppbyggandet av en sådan industri i länet. Om denna studie visar att förutsättningar finns för ett lönsamt projekt finns självfallet möjlighet att söka statligt stöd härför, t. ex. lokaliseringsstöd.

Denna möjlighet finns allmänt sett för projekt i Norrbotten som kan uppvisa lönsamhet och leda till varaktig sysselsättning. Det gäller nu att aktivt arbeta vidare på den grund som riksdagsbeslutet om Norrbottenspropositionen och andra satsningar lagt för en utveckling av länets näringsliv.

Anf. 59 PAUL LESTANDER (vpk):

Herr talman! Jag ber först att få tacka industriministern för svaret. Det har en positiv underton och tecknar en optimistisk bild av hur utvecklingen ter sig i Norrbotten just nu.

Låt mig klart och entydigt deklarerera att ingen skulle vara gladare än jag om verkligheten motsvarat denna ljusa bild. Men tyvärr är verkligheten i vårt län sådan att ytterligare insatser av mycket stor omfattning är nödvändiga också under detta och kommande år.

Folkmängden i Norrbotten minskade under 1983 med 905 personer. Huvuddelen av denna förlust uppstod i Kiruna vars folkmängd minskade med 897 personer. Industriministerns påpekande kan i och för sig vara riktigt, nämligen att inget län fått ett så omfattande statsstöd som Norrbotten. Men det är också korrekt att notera att Norrbotten, där staten äger så mycket av naturtillgångar och industri att själva ägarstrukturen är annorlunda än i andra län, inte kan jämföras med dessa på ett så mekaniskt sätt. Det som kallas länsstöd är ofta ägartillskott till företag. Så till industriministerns svar.

Om vidareförädlingsstegen i anslutning till järnmalmshyttningen gör industriministern inget konkret uttalande. Han refererar till att vissa utredningar om de här verksamheterna bedömt dem som förlustprojekt. Samtidigt hoppas han att de skall kunna bli lönsamma. Han hänvisar också till att järnsvamp- och konstgödselproduktionen studeras inom malmfältsutredningen.

Jag vill till den delen av svaret ställa två följdfrågor: I vilka utredningsrapporter har dålig lönsamhet konstaterats? Och är eventuell brist på lönsamhet relaterad bara till utgifter och inkomster i en produktionskalkyl? Arbetslöshet kostar som bekant också.

Riksdagen beslöt i går att anslå 230 milj. kr. till Regioninvest i Norr AB. Kommer det beslutet att medföra ett omtänkande när det gäller Gällivare Mekaniska? Eller bedömer industriministern frågan så att företaget skall avvecklas? Varför fullföljdes inte förhandlingarna kring Frostys produkt? Enligt uppgift i dagens nummer av Norrbottenstidningen Folkviljan, som

intervjuat Frosty Systems ägare Kaj Karlsson, kunde denna produkt på sikt ha gett jobb till 50 personer. När det gäller ekonomin i Frosty-produktionen tvekar inte Kaj Karlsson i sitt svar: Det handlar om en så avancerad och bra produkt att tillverkningen blir lönsam var än den sker.

Industriministern redogör utförligt för olika insatser för SIGA i Gällivare. Någon färdig plan som kan visa att verksamheten tilldelats arbetsuppgifter som garanterar en långsiktig positiv utveckling finns ännu inte framtagen. Det hade varit bra om den här frågan kunnat besvaras mera entydigt.

De medel som industriministern nämner apropå en ökad förädling vid skogsindustrin i länet är till stor del redan fördelade. Av hittills till länsstyrelsen utanordnade delar av de 200 miljonerna har 0,5 miljoner gått till en skogsindustrigrupp som skall lägga fram förslag till hur man vill utveckla näringen.

Kvar på departementet lär finnas 40 miljoner, som då möjligen kan få disponeras till insatser i vidareförädling. Har exempelvis ASSI lagt fram något eget förslag om hur man vill bygga ut förädlingen vid sina sågverk?

Så till frågan om bärindustrin. Norrbottens självförsörjningsgrad i fråga om livsmedel är väsentligt lägre än inom andra län. Tillvaratagande och förädling inom länet kunde bidra till att öka självförsörjningsgraden. Anser industriministern att sårbarhetsmotivet för en bärindustri i Norrbotten skall tillmätas någon betydelse?

I industriministerns svar om jobben vid SAAB-Scania i Luleå hänvisar han till två grupper, dels JAS-kommittén, dels de särskilda förhandlare som regeringen tillsatt. För att belysa hur stor betydelse en ökad hemtagning av komponenttillverkning kunde ha för svensk industri skall jag nämna två företag, nämligen Volvo och Luxor.

Andelen importerat material i en svensktillverkad Volvo 242 är 42–43 % och i en svensktillverkad lastbil 35–40 %. Totalt uppgår andelen inköpt produktionsmaterial för Volvos del till 69 %. Luxor använder totalt 60–70 % importerat produktionsmaterial.

Vill industriministern redogöra för om JAS-kommittén hittills lagt fram några förslag som lett till några nya jobb i Norrbotten? Har de särskilda förhandlarna lagt fram några sådana förslag?

Anf. 60 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! Med hänsyn till den mängd frågor som Paul Lestander nu ställer vill jag ändå göra det påpekandet igen att i inget annat län har regeringen gjort så stora insatser för en bättre näringslivsutveckling och för sysselsättning som i Norrbotten. Arbetet med att utveckla Norrbotten och med att bredda näringslivet i detta län måste också bygga på initiativ från länet – från kommunerna, från företagen, från människorna i Norrbotten.

Vi kommer aldrig att kunna klara en positiv utveckling av industristrukturen i något län, om inte människornas ansvar och lokala initiativ leder till nya verksamheter. Regionala och lokala initiativ måste till, de är viktiga, de är nödvändiga. Jag säger detta också när det gäller småföretagsamheten, som ju i hög grad beror på personligt engagemang och på de idéer som kan tas fram.

Torsdagen den
12 januari 1984

*Om industri-
politiska åtgärder i
Norrbotten*

Också här är en breddning nödvändig.

Jag menar att regeringen genom en rad beslut har skapat förutsättningar för en positiv utveckling i Norrbotten. Vi börjar, menar jag, kunna skönja ett antal hoppfulla tecken.

Men jag vill gärna återigen säga, att man klarar inte saken genom fler centrala beslut, utan i stor utsträckning måste det nu vara fråga om regionala och lokala initiativ på olika områden. Den nya regeringen har, som jag gått igenom i ett utförligt svar till Paul Lestander, på grundval av arbetarrörelsens utvecklingsplan lagt fram förslag för riksdagsbeslut på de områden som vi ansett vara väsentliga: stärkning av basindustrin och vidareutveckling av basindustrin. Dessutom påbörjas ett arbete för att bredda näringslivsstrukturen i Norrbotten.

Under andra halvåret 1983 har mer än ett tjugotal företag i länet beviljats lokaliseringstöd. För 14 av dessa företag har länsstyrelsen fattat beslut, medan industriverket fattat beslut för 5 och regeringen för 2 företag. De totala investeringar för vilka stöd beviljats – sålunda efter regeringens olika ekonomiska insatser – uppgår till över 150 milj. kr. Genom dessa lokaliseringsbeslut har ett icke obetydligt sysselsättningstillskott skapats.

Jag menar också att genom de olika åtgärder – genom tillsättandet av JAS-gruppen och genom särskilda förhandlare – som regeringen har vidtagit för att det skall tas nya initiativ för Norrbotten börjar vi också kunna nå framgångar i skilda hänseenden. Men jag vill gärna säga att även om otåligheten ibland måste ta sig uttryck i att det ställs en mängd frågor, så får det lov att vara så, att dessa olika grupper och dessa människor som fått till uppgift att arbeta för ett län har en viss tid på sig att skapa förutsättningar för resultat. Med anledning av interpellationen och de följdfrågor som Paul Lestander ställt vill jag ännu en gång framhålla att denna regering har gjort och gör större insatser för Norrbotten än vad någon annan regering tidigare har gjort.

Anf. 61 PAUL LESTANDER (vpk):

Herr talman! Det är klart att jag noterat att jag fått ett mycket omfattande svar. Men svaret är på några punkter inte klarläggande. Det är naturligt att jag då ställer följdfrågor.

Jag har i mitt tidigare inlägg framhållit att svaret är hållet i en positiv ton. Jag har också konstaterat att industriministern anlagt en optimistisk syn på utvecklingen. För egen del har jag angivit att man även kan se saken på ett något annorlunda sätt.

Men Thage Peterson gav nu i ett ganska känsloladdat inlägg intryck av att inte vilja svara på följdfrågorna, samtidigt som han höll ett tal till oss norrbottningar att vi skall ta fler egna initiativ. Vi som är här i riksdagen tar ju sådana initiativ i politisk ordning – de som är hemma tar initiativen i näringsmässig ordning. Och jag vill försvara Norrbottens befolkning genom att hävda, att befolkningen i Norrbotten är icke initiativlös. Norrbottens befolkning sitter inte bara och väntar på någonting, men man förväntar sig naturligtvis av dem som man givit förtroendet att representera Norrbotten,

att de skall göra så mycket som möjligt.

När det gäller frågan om hur mycket regeringen gjort för Norrbotten vill jag upprepa, att det mesta av de medel som anslogs genom Norrbottenspropositionen ändå gått till stöd till statsägda företag; och ett ägartillskott i ett företag är inte detsamma som länsstöd. Man förväntar sig ju ofta att ägarstöd till ett företag skall ge utdelning. Både jag och industriministern har säkert den uppfattningen att stödet till ASSI, SSAB och LKAB har gett resultat för ägaren, och absolut för företaget, men jag kan konstatera att jag inte har fått något svar på mina delfrågor.

Anf. 62 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! Jag har inte sagt att Norrbottens befolkning är initiativlös, det var Paul Lestander som sade detta. Med mitt inlägg har jag däremot velat påpeka att det i dag finns arbetslöshetsproblem, och över huvud taget problem inom näringslivet, icke bara i norra Sverige utan också i andra delar av vårt land. Jag vet inte om Paul Lestander var inne och lyssnade på Bergslagsdebatten, då jag sade att det kanske mest sargade industriområdet i vårt land är den mellansvenska bruksbygden och att arbetslöshetsproblem och problem med utslagning finns såväl i södra och västra Sverige som i Bergslagen och norra Sverige. Jag tog mig rätten att ändå få påpeka vikten av att något minska tron på centrala beslut när det gäller sysselsättningsåtgärder och industripolitiska åtgärder och av att regeringens insatser i form av industri- och näringspolitik, liksom stora arbetsmarknadspolitiska insatser, måste följas upp av regionala och lokala initiativ, dvs. av de regionala myndigheterna: av kommunen, företagen och människorna ute i bygderna. Det påpekandet gäller inte bara Norrbotten. Jag vill gärna tillägga att det gäller alla delar av Sverige. Skall vi förmå att omstrukturera i olika industribranscher, kommer vi att möta mycket utslagning och arbetslöshet. Skall vi klara det här fordras det mycket av påhittighet och initiativkraft. Detta gäller Skåne, Stockholms län, Bergslagen och även Norrbotten. Jag tror också att vi i större utsträckning måste satsa på småföretag och öka möjligheterna för dessa att utvecklas och arbeta. Vi måste blanda upp den tunga industrin som vi har på många håll i landet, bl. a. i Norrbotten, med en annan näringslivsstruktur. Jag tror också att det är rimligt att industriministern då och då får göra ett sådant här påpekande. Det träffar inte enskilda människor, såsom Paul Lestander möjligen ville göra gällande. Jag har mött mycket av initiativkraft i Norrbotten. För min del har jag gjort åtskilliga resor i länet, varför jag vet vad jag talar om. Jag tror att den utveckling till det bättre som vi nu börjar se i Norrbotten också är en följd av initiativ från kommunernas, de regionala myndigheternas och människornas sida där uppe. Detta hälsar jag med stor glädje. Jag vill också ge Norrbottens befolkning och myndigheter ett erkännande för att statens insatser följs upp med olika lokala initiativ. Vad vi ändå borde kunna vara överens om är att de mycket stora insatser som regeringen genom riksdagsbeslut har gjort för Norrbotten måste krönas med framgång. Kanske kan vi, Paul Lestander, om vi möts i en ny debatt i riksdagen inom förhoppningsvis ett år – så länge lär väl

Torsdagen den
12 januari 1984

*Om användningen
av jaktvapen i sam-
band med brott*

inte Paul Lestander vänta – se nya ljusa utvecklingstendenser i det hårt drabbade norra länet.

Anf. 63 PAUL LESTANDER (vpk):

Herr talman! I varje fall har inte jag sagt att norrbottningarna är initiativlösa. Om jag tog fel när jag uppfattade industriministerns svar som att han menade att norrbottningarna är initiativlösa, får jag väl korrigera min uppfattning. Som sagt, jag har inte påstått att norrbottningarna är initiativlösa.

Sedan till det allmänna resonemanget. Det är klart att lokala och enskilda initiativ kan ha ett visst värde. Men det hade varit klargörande för myndigheter och enskilda som arbetar i företagen – t. ex. SIGA och Gällivare Mekaniska – om det hade lämnats svar på mina följdfrågor. På ett mycket skickligt sätt har industriministern lyckats göra så, att den här debatten kommit att handla om någonting annat än dessa följdfrågor. Jag hoppas på en snar ändring i inställningen.

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Svar på fråga 1983/84:202 om användningen av jaktvapen i samband med brott

Anf. 64 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Göte Jonsson har frågat mig i vilken omfattning det förekommer att jaktvapen används i samband med brott och – om uppgifter saknas om detta – vad jag ämnar vidta för åtgärder för att bringa klarhet i detta förhållande.

År 1982 användes skjutvapen vid 11 grova brott mot liv eller hälsa som fick dödlig utgång, vid 63 försök till sådana brott och vid 353 rån. Antalet brott mot vapenlagstiftningen var samma år drygt 1800 och antalet brott mot jaktlagstiftningen drygt 1100.

Den officiella statistiken förs inte på ett sådant sätt att det av den mera generellt går att utläsa i vilken utsträckning det har varit jaktvapen som använts vid brott av olika slag. Jag kan emellertid nämna att hagel- eller kulgevär användes vid 14 bank- och postrån under år 1982.

Det kan också förtjäna att nämnas att drygt 270 jaktgevär stals under år 1982.

Det skulle naturligtvis kunna vara av intresse att genom en särskild undersökning få fram mera fullständiga uppgifter om i vilken utsträckning jaktvapen kommer till användning vid brott av olika slag. Någon avgörande betydelse för utformningen av vapenregleringen skulle detta dock knappast ha som jag ser det. Bl. a. gäller ju att det inte på detta sätt går att få reda på hur många brott med vapen som skulle ha begåtts, om vår vapenlagstiftning hade haft ett annat innehåll. Jag ser ingen anledning att själv ta initiativet till någon särskild undersökning på området.

Anf. 65 GÖTE JONSSON (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka justitieministern för svaret på min fråga.

Jag konstaterar att skjutvapen och ammunition har i Sverige varit underkastade kontroll från det allmännas sida i fråga om förvärv och innehav alltsedan första världskriget. Huvudsyftet med regleringen i vapenlagen är att hindra okontrollerade vapeninnehav och därmed stävja användningen av skjutvapen i samband med brott och annat missbruk av vapen. Utskottet slog fast detta i ett betänkande strax före juluppehållet, och riksdagen ställde sig bakom det. Således är ett av huvudsyftena med den relativt stränga vapenlagstiftningen i vårt land just att klarlägga i vilken omfattning jaktvapen eller vapen över huvud taget används i samband med brott.

Med anledning av detta ställer man sig frågan: Vilka är det som använt vapen i sådana sammanhang – jag tänker på jaktvapen? Är det ägaren själv? Har vapnet stulits, och i så fall under vilka omständigheter har vapnet stulits? Beror användningen av jaktvapen i samband med våldsbrott på att ägaren har varit olämplig, eller beror det på att ägaren har förvarat vapnet på ett felaktigt sätt?

Jag är litet besviken på justitieministern som säger att han inte tänker vidta någon åtgärd för att få klarläggande på de här punkterna. Om ett huvudmotiv med vår stränga lagstiftning är att få en uppfattning om i vilken utsträckning jaktvapen används i brottslig verksamhet, då måste man också klarlägga vilken omfattning detta har och hur vapnen använts.

Vi vet att det i dag råder ganska stor irritation bland jägarna över kinescriet beträffande jaktvapenlagstiftningen. Låt mig peka på några punkter. Vi har den s. k. vapengarderoben med den särskilt noggranna prövningen, som innebär att ett ärvt vapen kanske måste försäljas eller också göras varaktigt obrukbart. Vi har det faktum att man enligt rikspolisstyrelsen skall eller bör ha jaktmarker. Man diskuterar behovet av vapnen. Man gör noggranna kontroller varje gång en jägare söker tillstånd för ett nytt vapen. Det kan i och för sig vara bra, men om man en gång har gjort en lämplighetsprövning och vederbörande har skött sig borde det inte behöva göras en ytterligare långtgående lämplighetsprövning.

Enligt min uppfattning är det två faktorer som är viktiga. Den första är lämpligheten, den andra är förvaringen. När man har lagt fast och fått klarhet på dessa båda punkter borde man sträva efter att minska krånglet, byråkratin och problemen när det gäller vapenansökningar för jaktvapen i övrigt. I detta sammanhang anser jag att det är viktigt att få ytterligare klarlägganden utifrån den fråga jag ställt.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarrens förhandlingar.

Anf. 66 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Jag har stor förståelse för intresset av att avbyråkratisera förfarandet vid tillståndsärenden. Om Göte Jonsson stannar till dess att jag besvarar nästa fråga kommer jag där att lägga fram vissa synpunkter på

Torsdagen den
12 januari 1984

*Om användningen
av jaktvapen i sam-
band med brott*

möjligheten att åstadkomma detta.

När det sedan gäller frågan om registreringen av i vilken utsträckning jaktvapen har använts vid brott är jag tveksam till vilket intresse det kan ha. Om vi kommer fram till att jaktvapen används ganska sällan kanske det beror just på innehållet i nuvarande lagstiftning. Det skulle i så fall inte ge någon indikation på att det finns ett behov av att förenkla lagstiftningen av det skälet. Men en avbyråkratisering är angelägen att få till stånd.

Anf. 67 GÖTE JONSSON (m):

Herr talman! Jag tackar för att justitieministern och jag har samma uppfattning när det gäller avbyråkratiseringen. Men det är just det att vi inte känner till omfattningen, det sätt på vilket vapnen kommer till användning, vem som använder vapnen – om det är ägaren eller om de är stulna – som är så oklara faktorer i detta sammanhang. Jag tror att justitieministern och jag kan vara överens om att det nuvarande förfaringssättet, när en normal skötsam svensk jägare skall söka en vapenlicens för ytterligare ett vapen är byråkratiskt, besvärligt och krångligt. Skulle det vara så att man slår huvudet i vapengarderoben är det hart när omöjligt, och då borde det väl vara ganska intressant att klargöra huruvida det beror på om en svensk ärlig jägare har sex, sju eller åtta vapen. Är det detta som är avgörande för huruvida vapnen kan användas vid brottslig verksamhet eller om det är andra faktorer – om det beror på att vederbörande förvarar dem på ett felaktigt sätt eller att han är olämplig i övrigt. Det är i fråga om detta jag menar att det inte rimligtvis kan bero på antalet vapen i första hand. Det är också frågan om de problem vapensamlarna har. När man gör ett vapen varaktigt obrukbart är det i princip inget vapen längre utan då är det en järnklump som får ett betydligt sämre värde än ett vapen. Det är utifrån dessa faktorer, som är viktiga för enskilda människor, jägare och andra vapenintresserade, som jag tycker att vi borde få fram ett klarläggande på denna punkt.

Anf. 68 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Göte Jonsson undrar om det faktum att en skötsam jägare har sex, sju eller åtta vapen ökar risken för brott. Dessa bedömningar kan man ju göra med hjälp av sunt förnuft och utan att myndigheterna tar på sig en betungande statistik.

Anf. 69 GÖTE JONSSON (m):

Herr talman! Tyvärr förhåller det sig på detta sätt beroende på att principerna är så stelbenta som de är i dag och bedömningarna är styrda just utifrån antal vapen och vapengarderobens principer om särskild prövning och särskilda skäl osv. Just beroende på detta hamnar vi i denna svåra situation. När då denna huvudmotivering för denna hårda prövning just är huruvida vapnet har använts eller riskerar att användas vid brottslig verksamhet eller inte är det ju inte fråga om byråkratiserad statistik utan det är fråga om ett vettigt underlag för bedömningen huruvida en praktisk

tillämpning av lagstiftningen är riktig eller inte. Jag vill uppmana justitieministern att ta tag i den här frågan.

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Svar på fråga 1983/84:260 om handläggningen av vapenärenden

Anf. 70 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Axel Andersson har med hänvisning till att bestämmelser om s. k. jägarexamen nyligen har meddelats frågat mig om jag är beredd att se över reglerna om myndigheternas hantering av vapenärenden i syfte att förenkla och avbyråkratisera hanteringen.

Enligt 9 § vapenlagen (1973:1176) gäller som huvudregel att en enskild person får meddelas tillstånd till innehav av skjutvapen bara om han har behov av vapnet och det skäligen kan antas att han inte kommer att missbruka det. Med stöd av denna bestämmelse uppställs vid prövningen av frågor om tillstånd att inneha jaktvapen bl. a. krav på att sökanden visar sig kunna handha det vapen som det är fråga om, att han har tillgång till jaktmakter och att han uppfyller de anspråk som måste ställas på personlig lämplighet.

Den 1 januari 1985 blir jägarexamen obligatorisk för den som vill förvärva ett jaktvapen. Därmed kommer naturligtvis inte förmågan att handha ett jaktvapen att behöva styrkas på annat sätt än genom bevis om en sådan examen. Den personliga lämpligheten i övrigt, t. ex. när det gäller eventuell kriminell belastning, måste emellertid fortfarande prövas.

Som jag ser det måste man också i fortsättningen göra en viss prövning av om sökanden har tillgång till jaktmarker för sådant vilt som det ifrågavarande vapnet är avsett och tillåtet för. Detta behöver naturligtvis inte innebära att han själv måste äga eller arrendera sådana marker utan endast att han har möjlighet att få disponera lämpliga marker för ändamålet.

Efter det att jägarexamen har införts som ett obligatorium finns det enligt min uppfattning skäl att i större utsträckning än som hittills ibland har förekommit lita på sökandens egna uppgifter om disponibla jaktmarker. Detta skulle i så fall ligga i linje med uttalanden som riksdagen nyligen har gjort i samband med behandling av motioner om vapenregleringen (se JuU 1983/84:1).

Det är rikspolisstyrelsen som enligt regeringens bemyndigande meddelar föreskrifter på detta område. Jag utgår från att styrelsen följer utvecklingen och ser efter i vad mån några kompletteringar av de gällande föreskrifterna behöver göras med anledning av de nya bestämmelserna om jägarexamen.

Anf. 71 AXEL ANDERSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka justitieministern för svaret på min fråga. Svaret är positivt. Det är därför inte bara av artighet som jag tackar, utan också för innehålllet. Ibland kan man få göra skillnad på dessa två saker.

Nr 58

Torsdagen den
12 januari 1984

Om handläggningen av vapenärenden

En avbyråkratisering av hanteringen är, som den förre frågeställaren Göte Jonsson sade, angelägen för jägarkåren i Sverige. Vi får många bevis på detta i form av påringningar och brev där man är mer eller mindre förgrymmad över den fyrkantighet som man möter i den handläggande myndighetens sätt att hantera frågorna. Jag skall bara ge några korta exempel för att belysa vad det kan handla om.

En jägare köper en älgstudsare. Han registrerar den på vederbörligt sätt och betalar den avgift som är föreskriven, f. n. 290 kr. Köpet görs mitt i vintern. När det blir vår och möjligt att övningsskjuta finner han att vapnet är obrukbart. I en överenskommelse med säljaren får han ett nytt vapen. Det har ett annat vapennummer och skall registreras. Men vid denna registrering åläggs han en ny avgift på 290 kr. med beskedet att det är ett nytt ärende. Det är i högsta grad fyrkantigt att hantera frågor på detta vis. Jägaren äger ju bara ett vapen, icke två.

Ett annat exempel som kan belysa förhållandena och motivera en översyn av bestämmelserna är den svenske jägarens möjlighet att jaga på annat område än där han vanligtvis bedriver sin jakt, dvs. vara s. k. gästjägare i annat jaktlag. Det förekommer att jägaren hos polismyndigheten nästan måste be om lov att få åka till ett annat ställe i landet för att jaga, trots att han har inbjudan från jaktlaget i fråga.

Det är sådana här saker som har föranlett mig att ställa denna fråga till justitieministern. Med hänsyn till den positiva inställning som svaret andas hyser jag stor tillförsikt om att landets jägare kommer att kunna öka tilltron till myndigheterna – en tilltro som på sina håll inte är alltför stor – när det gäller hanteringen av dessa frågor.

Jag ber än en gång att få tacka för svaret.

Överläggningen var härmed avslutad.

16 § Svar på fråga 1983/84:211 om reglerna för vittnesförhör

Anf. 72 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Gunilla André har frågat mig vilka åtgärder som vidtagits med anledning av riksdagens beslut hösten 1980 angående ifrågasatt ny lagstiftning om vittnesförhör i vissa fall.

Det problem som Gunilla André tar upp i sin fråga gäller huruvida en allmän domstol i brottmål bör ha rätt att ålägga åhörare att lämna rättssalen under ett vittnesförhör, om vittnet av rädsla eller av någon annan orsak inte vill vittna i närvaro av en åhörare, t. ex. en anhörig eller kamrat till den tilltalade. F. n. finns regler bara för den situationen att ett vittne inte vågar yttra sig i närvaro av en part. Åhörare kan åläggas att lämna rättssalen bara om de stör förhandlingen på ett påtagligt sätt.

Justitieutskottet, som tog upp frågan med anledning av en motion av Gunilla André, ansåg att problemet med vittnen som inte vågar yttra sig i närvaro av anhöriga eller kamrater till den tilltalade gav anledning till oro.

Utskottet betonade emellertid att frågan knappast kunde lösas utan inskränkningar i principen om domstolsförhandlingarnas offentlighet. Enligt utskottet borde frågan utredas närmare, antingen genom rättegångsutredningen (Ju 1977:06) eller i annan ordning. Detta gavs regeringen till känna (JuU 1980/81:5, rskr 31).

Frågan hänsköts till rättegångsutredningen, som har behandlat den i sitt delbetänkande (SOU 1982:25–26) Översyn av rättegångsbalken 1 Processen i tingsrätt. Utredningen föreslår en regel som innebär att en åhörare får åläggas att lämna rättsalen under ett vittnesförhör, om det kan antas att vittnet av rädsla eller annan orsak inte fritt berättar sanningen i åhörarens närvaro. I gengäld skall enligt förslaget rätten efter förhöret återge detta i behövlig omfattning när åhöraren åter är närvarande.

Utredningens förslag övervägs f. n. i justitiedepartementet efter remissbehandling. På den nu aktuella punkten har förslaget överlag fått ett positivt mottagande. En lagrådsremiss i bl. a. den delen beräknas kunna läggas fram under hösten 1984.

Anf. 73 GUNILLA ANDRÉ (c):

Herr talman! Jag tackar justitieministern för svaret. Eftersom det var ett synnerligen utförligt svar vill jag bara än en gång tacka, och jag ser fram emot att vi kommer att få ett förslag senare i höst.

Överläggningen var härmed avslutad.

17 § Svar på fråga 1983/84:220 om straffet för trafiknykterhetsbrott

Anf. 74 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Göte Jonsson har frågat mig om regeringen avser att föreslå riksdagen att fängelsestraff för trafiknykterhetsbrott skall utdömas i betydligt mindre omfattning än f. n.

I departementspromemorian (Ds Ju 1983:6) Trafiknykterhetsbrotten föreslås bl. a. att fängelsestraff skall ådömas i mindre utsträckning än f. n. och att i stället höga böter döms ut när det gäller mera okomplicerade fall av rattfylleri. Ett annat förslag är att den nedre straffbarhetsgränsen för trafiknykterhetsbrott skall sänkas från nuvarande 0,5 till 0,4 ‰. Ett tredje förslag är att fordonet i brottsförebyggande syfte skall kunna förverkas i vissa fall. Enligt promemorian skall vidare straffet skärpas från böter till fängelse vid återfall i vad som nu kallas rattonykterhet, när man närmar sig gränsen för rattfylleri.

Promemorian, som alltså innehåller förslag till både skärpningar och lindringar, har fått ett blandat mottagande vid remissbehandlingen. Många remissinstanser har dock ansett att det finns behov av att se över frågan om påföljder för trafiknykterhetsbrott och att en eventuell reform på detta område bör ha ungefär den inriktning som har föreslagits i promemorian.

Regeringen har ännu inte tagit ställning till förslagen i promemorian. Det

*Om straffet för
trafiknykterhets-
brott*

är därför för tidigt att säga om promemorian kommer att läggas till grund för ett förslag till riksdagen och hur detta i så fall kommer att bli utformat.

Anf. 75 GÖTE JONSSON (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka justitieministern för svaret på frågan.

Rattfylleri är ju ett mycket allvarligt brott, och som regel får det allvarliga följer i form av olyckor. Jag tror att vi har en gemensam uppfattning på den punkten.

Beträffande förslagen i den särskilda departementspromemoria som justitieministern hänvisar till i sitt svar vill jag säga att de enligt min uppfattning bygger på en rad felaktiga grunder och premisser. Jag vill fråga justitieministern om han anser att utredningen är fullständig och om det finns ett tillräckligt underlag för att redan nu lägga fram en proposition.

För det första säger man i utredningen att allmänpreventionen hade betydelse förr, men att den nu inte har samma betydelse som tidigare på grund av en rad nya faktorer, information och annat. Personligen är jag av en helt annan uppfattning. Jag tror att allmänpreventionen har lika stor betydelse i dag som tidigare. Såvitt jag har kunnat konstatera finns det ingenting i utredningen som styrker dess ställningstagande.

Det talas för det andra om behovet av minskat fängelsestraff generellt. Men detta får inte bli ett självändamål, utan man måste alltid ställa straffet i relation till brottet och möjligheten till andra åtgärder.

För det tredje säger man att det utdöms 4 000–4 500 fängelsestraff per år och anser att volymen är så stor att detta talar för att man skulle ändra förhållandena. Jag tycker att inte heller detta är ett sakmotiv.

Jag vill understryka att vi måste slå fast att det finns ett behov av klarhet när det gäller den här lagstiftningen. I en så viktig rättslig fråga som rattfylleribrott och de konsekvenser sådana kan få måste vi se till att de bestämmelser som gäller är förankrade i det allmänna rättsmedvetandet. I dag vet man bland allmänheten att om man ertappas med att köra rattonykter riskerar man både att förlora körkortet och att få fängelse.

I Finland har man en ny lagstiftning sedan den 1 januari 1977. Den innebär ungefär detsamma som det som föreslås i den nu aktuella utredningen. För enstaka brott, dvs. om man grips för grovt rattfylleri endast en gång, får man villkorlig dom och böter. Jag vill understryka att Finland har negativa erfarenheter av lagstiftningen. Den oroande utvecklingen togs t. o. m. upp av presidenten i hans nyårstal.

Jag vill också varna för en annan sak inom kriminalpolitiken – och jag tycker att en del av detta andas också i det här förslaget – nämligen för att ta hänsyn till vilken konjunktur, vilken tillgång på fängelseplatser och vilken ekonomi vi har i landet. Vi får enligt min uppfattning aldrig falla för att tillämpa konjunkturpassad kriminalpolitik. Jag vill fråga justitieministern om han delar min uppfattning, att det inte får vara så att efterfrågan på fängelseplatser skall föranleda ändringar i en sådan här viktig rättsfråga.

Anf. 76 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Självfallet skall inte detta vara en utgångspunkt för lagstiftningen.

I en annan följdfråga undrade Göte Jonsson om jag anser att utredningen är tillräckligt fullständig för att man skall kunna lägga fram ett förslag. Jag vill säga att den frågan ingår i den bedömning av huvudfrågan som nu skall ske, nämligen om regeringen skall lägga fram ett förslag. Jag sade i mitt svar att regeringen ännu inte har tagit ställning till förslagen. Jag har inte heller personligen tagit ställning i frågan, och jag lyssnar på den debatt som pågår.

Anf. 77 GÖTE JONSSON (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka för den kompletteringen.

Jag hoppas att justitieministern kan få fram ytterligare underlag för sin bedömning. Det underlag som nu finns och de bedömningar som man har gjort i det här sammanhanget tycker jag är bristfälliga. Frågan är så utomordentligt viktig att vi verkligen måste veta vad vi gör, innan vi mjukar upp lagstiftningen på det här området. Enligt min bestämda uppfattning finns det inte utrymme för att ändra på förhållandena. Vi måste ha kvar klara, konsekventa principer när det gäller straffpåföljden för ett så allvarligt brott som rattfylleri.

Överläggningen var härmed avslutad.

18 § Svar på fråga 1983/84:224 om lagligheten av viss organisations verksamhet

Anf. 78 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Oswald Söderqvist har med hänvisning till pressuppgifter om en privat organisation som påstås syssla med militär utbildning frågat mig om svensk lag tillåter verksamhet av det slaget och, om inte, vilka åtgärder regeringen kommer att vidta.

I 18 kap. 4 § brottsbalken föreskrivs ansvar för *olovlig kärverksamhet*, om "någon bildar eller deltar i sammanslutning, som måste anses vara avsedd att utgöra eller med hänsyn till sin beskaffenhet och det ändamål för vilket den är bildad lätt kan utvecklas till ett sådant maktmedel som militär trupp eller polisstyrka och som icke med vederbörligt tillstånd förstärker försvaret eller ordningsmakten". Detsamma gäller om någon "för sådan sammanslutning tager befattning med vapen, ammunition eller annan dylik utrustning, upplåter lokal eller mark för dess verksamhet eller understödjer den med penningar eller på annat sätt". Straffet kan bli böter eller fängelse i högst två år.

Huruvida i ett särskilt fall en verksamhet är sådan att någon som tar del i den kan fällas till ansvar enligt den nu redovisade bestämmelsen eller enligt andra straffbestämmelser, exempelvis i vapenlagstiftningen, ankommer det på de rättstillämpande myndigheterna att pröva.

Nr 58

Torsdagen den
12 januari 1984

---

*Om lagligheten av
viss organisations
verksamhet*

Torsdagen den
12 januari 1984

*Om lagligheten av
viss organisations
verksamhet*

Anf. 79 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Jag tackar justitieministern för svaret på min fråga.

Det finns en viss tendens i det svenska samhället i dag till ökat våld, ökad beundran för elitisering, uniformitet och annat sådant – det kan kanske alla vara överens om. Denna tendens finns inom den militära sektorn. Det skall vi inte diskutera i dag, men det har förekommit vissa upprörande företeelser vid s. k. elitförband, jägarskolor o. d.

De pressuppgifter som givit anledning till att jag ställt den här frågan ger vid handen att en engelsman, invandrad till Sverige, tydligen har bildat något slags kår, som kallas Special Air Service, SAS, där han samlar omkring sig tonåringar som klär sig i något slags självkomponerade uniformer. De bedriver övningar av kommandosoldatskaraktär m. m. Jag uppfattar det som ett bevis på att den tendens jag tidigare nämnt också förekommer i det civila samhället. Det hänger ihop med utbildningen av elitförband. Av artiklarna i pressen framgår att för att bli någon sorts chef i den här gruppen bör man ha genomgått exempelvis fallskärmsjägarskolan eller ha deltagit i jägarutbildning e. d. Många unga grabbar söker sig efter värnplikten till den här gruppen. Detta är bakgrunden till min fråga, och jag tycker att det är allvarligt nog.

Lagparagrafen om olovlig kårverksamhet har funnits länge i Sverige – sedan 1930-talet. Senast den sågs över var strax efter kriget. Som redovisades i svaret gäller den fortfarande. Så långt är allt gott och väl.

Jag skulle vilja ställa ett par följdfrågor till justitieministern, eftersom svaret var mycket kortfattat efter citatet ur lagtexten.

Har justitieministern skaffat sig någon ytterligare information om vad den här företeelsen är för någonting och vad som ligger bakom? Har justitieministern tagit kontakt med någon åklagarmyndighet eller annan myndighet för att kontrollera den här saken?

Jag anser inte att man bara kan säga att det åligger åklagarväsendet att ta upp sådana här saker. Detta är allvarligt, och i det rådande klimatet med de tendenser vi har kunnat iakta både inom det militära systemet och på annat håll tycker jag att regeringen bör intressera sig för det här.

Anf. 80 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Denna kammare är ju inte det forum där frågan om detta enskilda fall är straffbart eller inte skall behandlas eller prövas. Jag kan på Oswald Söderqvists följdfråga bara lämna den upplysningen att jag inhämtat att förundersökning pågår i frågan om detta är brottsligt förfarande.

Anf. 81 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Jag tycker att det är gott och väl att det har kommit till stånd en förundersökning och att man här kommer att följa upp vad som gäller enligt den svenska lagen. Det kan vi väl alla hälsa med tillfredsställelse.

Jag tycker att justitieministern bör hålla detta problem under fortsatt uppsikt och verkligen kontrollera och följa upp vad som ligger bakom och vad man i fortsättningen kan göra för att stävja sådana här saker. Jag

uppfattar det som mycket allvarligt. Jag skulle vilja påstå att vi inte har haft några sådana här historier i det svenska samhället på åtskilliga decennier. När de åter uppträder i samband med den allmänna våldsmentalitet som vi kan se i massmedia och på andra håll, som jag redan talat om, finns det anledning för regeringen och statsmakterna att reagera.

Anf. 82 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Ja, det är riktigt att den här straffbestämmelsen hittills har tillämpats mycket sällan. Den har dock enligt min mening en viktig funktion när det gäller skyddet för den politiska demokratin. Ingenting har emellertid enligt min uppfattning kommit fram, som visar att paragrafen skulle vara bristfällig i fråga om den funktionen.

Överläggningen var härmed avslutad.

19 § Svar på interpellation 1983/84:52 om Europadomstolens dom i visst ärende från Sverige

Anf. 83 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Anders Björck har frågat mig om jag är beredd att lämna kammaren en redogörelse för de slutsatser som man har kommit fram till inom justitiedepartementet angående konsekvenserna för svensk lagstiftning av en dom i Europadomstolen. Anders Björck har också frågat om jag anser att oppositionen bör ges möjligheter att delta i beredningsarbetet.

Den dom som Anders Björck åsyftar gällde två fastigheter i centrala Stockholm. Beträffande dessa hade expropriationstillstånd meddelats enligt äldre lagstiftning. Dessutom var fastigheterna belagda med nybyggnadsförbud. Expropriationstillstånden resp. byggnadsförbuden hade gällt under åtskilliga år.

Enligt domen anser Europadomstolen att Sverige i de angivna fallen hade brutit mot två av artiklarna i Europakonventionen.

Sedan jag nu har haft tillfälle att sätta mig in i frågan ordentligt vill jag ge Anders Björck följande svar.

Enligt den nu gällande expropriationslagen skall i expropriationstillstånd bestämmas viss tid, inom vilken saken skall fullföljas genom ansökan om stämning till domstol. I praktiken bestäms denna tid numera till ett år. Den i tillståndet bestämda tiden kan bara förlängas om det föreligger särskilda skäl. Beslut om förlängning är ovanliga. Fastighetsägaren kan begära att den bestämda tidsfristen förkortas när ett år har förflutit från det att tillståndet beviljades.

I det rättsläge som nu råder finns det således inte anledning att räkna med att några kränkningar av det slag som förekom i det aktuella målet kan uppkomma. Jag anser därför att det inte finns skäl att ändra expropriationslagen med anledning av Europadomstolens dom.

När det gäller byggnadsförbuden så har regeringen nyligen till lagrådet

Torsdagen den
12 januari 1984

Om Europadomstolens dom i visst ärende från Sverige

remitterat ett förslag till ny plan- och bygglag, som innebär att gällande förbud upphör den 1 januari 1987 och att inga nya förbud därefter kan meddelas. Förslaget, som f. n. granskas av lagrådet, tillgodoser enligt min mening de eventuella anspråk på ändrad lagstiftning på plan- och byggområdet som kan ställas med anledning av Europadomstolens dom.

Inte heller i övrigt har jag funnit att den berörda domen har några omedelbara konsekvenser för vår lagstiftning. Jag vill emellertid sluta med att säga att det i svenskt lagstiftningsarbete fortlöpande görs avvägningar inte bara med hänsyn till samhällsutvecklingen utan också med hänsyn till regeringsformen och de internationella åtaganden som Sverige har gjort, varvid bl. a. den rättsutveckling som sker vid Europadomstolen beaktas.

Anf. 84 ANDERS BJÖRCK (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka justitieministern för svaret på min interpellation. Det är något mer innehållsrikt än det förra svaret, men dess värre i sak mycket negativt.

För det första har det tagit regeringen mer än ett år att konstatera att Europadomstolens fällande dom inte föranleder några förändringar i svensk lagstiftning.

För det andra har regeringen kommit till denna slutsats utan att offentligt redovisa det utredningsarbete som ligger till grund för slutsatsen att ingenting behöver göras. Bevisbördan härvidlag ligger på regeringen, och det är självklart att man inom Europarådet icke kommer att nöja sig med att regeringen drar några slutsatser utan att grunderna för dessa redovisas.

För det tredje har de politiska partierna inte beretts möjlighet att medverka i fråga om utredningsarbetet och de eventuella slutsatserna av detta, vilket Sten Wickboms företrädare i ämbetet ställde sig positiv till.

Det finns därför, herr talman, anledning att, när det gäller handläggningen av ärendet, rikta kritik mot regeringen och justitiedepartementet. Det är uppenbart att denna handläggning bottenar i ett ointresse av att skydda äganderätten och bristande respekt för Europadomstolen. Detta är allvarligt, och jag skall återkomma till de konsekvenser som detta kan få.

Så till det materiella innehållet i justitieministerns svar. Europadomstolen konstaterade i sin dom att Sverige hade brutit mot två artiklar i konventionen och fällde Sverige för brott mot densamma.

Låt oss först se på frågan om expropriationstillståndens utformning! Justitieministern menar att enligt den nu gällande expropriationslagen skall i expropriationstillstånd bestämmas viss tid inom vilken saken skall fullföljas genom ansökan om stämning till domstol. Frågan är emellertid om den nya lagen innebär någon större skillnad vad avser praxis jämfört med den gamla. Justitieministern säger att man "i praktiken" numera bestämmer tiden till ett år. Men den bestämda tiden kan faktiskt förlängas om det föreligger särskilda skäl. Sådana beslut förekommer, även om de är "ovanliga". I själva verket kan situationer uppkomma som påminner om dem som Europadomstolen har fällt Sverige för, även om det kanske är mycket ovanligt.

Sedan är det så att Europakonventionen förutsätter att man skall kunna få

Torsdagen den
12 januari 1984

Om Europadomstolens dom i visst ärende från Sverige

ett expropriationsbeslut prövat av en opartisk myndighet. Med detta förstås en domstol eller ett därmed jämförbart organ. Det är, herr talman, tveksamt om man kan betrakta en politiskt sammansatt och beroende institution som regeringen som detta.

Jag menar alltså att när det gäller expropriationstillstånden så föreligger, trots förändringarna i början på 1970-talet, fortfarande en otillfredsställande situation. Särskilt kommissionen har fäst uppmärksamheten på detta i sitt utlåtande och därvid åberopat 13 § i konventionen som stöd för sin ståndpunkt. Justitieministern är uppenbarligen också tveksam, eftersom han i sitt svar till mig säger: "I det rättsläge som nu råder finns det således inte anledning att räkna med att några kränkningar av det slag som förekom i det aktuella målet kan uppkomma."

Men detta, herr talman, innebär ju ett erkännande av justitieministern att det faktiskt kan förekomma fall som innebär kränkningar. Mot denna bakgrund är det förvånansvärt att justitieministern hamnar på slutsatsen att några förändringar inte är aktuella. Jag delar inte denna slutsats.

Vad sedan gäller byggnadsförbuden gör sig justitieministern skyldig till ett försök till illusionsnummer när han säger att det nya förslaget till bygg- och planlag innebär att alla förbud upphör den 1 januari 1987. Justitieministern måste vara en man med sinne för humor när han åberopar detta lagförslag som stöd för sin sak; i och för sig är det roligt med en humoristisk justitieminister.

Förslaget innebär ju att byggrätten i fortsättningen blir temporär och att man avskaffar inte bara byggnadsförbuden utan också de generella byggnadstillstånden. När planernas giltighet upphör kan kommunen när som helst dra in den enskildes byggrätt. Då uppkommer ett rättslöst tillstånd som påminner om det läge som Europadomstolen har kritiserat. Den enskilde får ingen generell rätt att bygga på sin tomt, och en kommun kan lätt ordna så att han berövas byggrätt under en mycket lång tidsrymd. Han kan inte kräva att snabbt bli inlöst.

Herr talman! I justitieministerns kläder skulle jag akta mig noga för att åberopa detta förslag visavi Europadomstolens dom. Det står i direkt strid med det egendomsskydd som finns i konventionen och med den lagstiftning som är den förhärskande i Europa på detta område. Jag är övertygad om att denna lagstiftning, om den antas – det föreligger ju ännu inte någon proposition – kommer att bli föremål för prövning i Strasbourg, och det skulle inte förvåna mig om utslaget blev negativt för Sverige.

Nu har såväl statsministern som justitieministerns företrädare i riksdagen sagt att man skall respektera Europadomstolens domar. Jag kan inte finna att den svenska regeringen är beredd att göra detta. Vidare måste jag konstatera att handläggningen av ärendet är otillfredsställande. Det finns därför anledning att fästa Europarådets uppmärksamhet på den svenska regeringens tredskande. Det skall medges att det är ovanligt att så sker, men det finns formella möjligheter till detta. Såväl ministerkommittén som den parlamentariska församlingen bör få information och tillfälle att diskutera den svenska regeringens handlande. Den svenska socialdemokratiska

Om Europadomstolens dom i visst ärende från Sverige

regeringen har sig själv att skylla för att den nu kommer att utsätta sig för en mindre smickrande internationell uppmärksamhet vad gäller mänskliga fri- och rättigheter.

Anf. 85 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Det framgår av mitt svar att den lagstiftning vars förenlighet med Europakonventionen domstolen har prövat nu har genomgått resp. inom kort kommer att genomgå avsevärda förändringar. Anders Björck är nu inte nöjd med detta. Han anser bl. a. att Europadomstolens dom innebär skyldighet för Sverige att göra ytterligare ändringar i byggnadslagstiftningen och att införa domstolsprövning av den typ av ärende som det är fråga om och som här avgörs i administrativ ordning. Anders Björck förefaller i sak ha klara sympatier för en systemförändring innebärande övergång till domstolsprövning.

När det först gäller byggnadslagstiftningen skall jag inte gå in i dennas detaljer – det är bostadsministrernas ansvarsområde. Jag vill bara konstatera att här framlagts ett förslag, som ligger på lagrådets bord. Lagrådet har ju alla möjligheter att bedöma om lagstiftningen står i överensstämmelse med Europakonventionen.

När det sedan gäller frågan om införande av domstolsprövning vill jag bara peka på det egendomliga i att kravet på att en sådan systemförändring skall genomföras – om man nu anser det sakligt grundat – inte har ställts tidigare än just i anslutning till den här domen i Europadomstolen. Ett krav av mera allmän innebörd har visserligen ställts vid *ett* tidigare tillfälle såvitt jag har kunnat finna i mina efterforskningar i hävderna, nämligen av Per Gahrton, som motionerade i ämnet, men dennes motion vann ingen anslutning i konstitutionsutskottet.

En rad av regeringar av alla partifärger har under nästan hela detta århundrade prövat ärenden enligt expropriations- och byggnadslagstiftningen utan efterföljande domstolsprövning, och avgöranden har enligt god svensk förvaltningstradition varit betryggande underbyggda med utnyttjande av bl. a. den höga juridiska kompetens som finns och alltid har funnits i regeringskansliet.

Jag är, herr talman, självfallet beredd att överväga domstolsprövning som alternativ eller komplement till administrativa avgöranden. Om starka sakliga skäl föreligger för det i särskilt fall, är jag f. ö. beredd att överväga en överflyttning av ärenden som i dag domstolsprövas till en administrativ prövning, när så befinns lämpligt.

Självfallet skall eventuella krav på domstolsprövning som kan härledas ur Europakonventionen tas med vid sådana överväganden, men den nu aktuella domen skall enligt regeringens bedömning inte tolkas så att den innebär ett sådant krav. Som Anders Björck väl känner till är det inte Europadomstolen utan ministerkommittén som avgör om ett medlemsland uppfyller sina förpliktelser enligt domen. Ett sådant avgörande av ministerkommittén föreligger ännu inte i detta fall. Jag utgår emellertid från att kommittén kommer att finna att Sverige har gjort vad som kan krävas genom de lag- och

praxisförändringar som jag har redogjort för i mitt svar.

Regeringen har bedömt det lämpligt och praktiskt att själva tolkningen av domen och de konsekvenser som den kan få görs av regeringen. Gör ministerkommittén en annan bedömning när det gäller tolkningen av domen, uppstår naturligtvis ett nytt läge, som får bedömas politiskt, och då kommer jag att överväga i vilka beredningsformer frågan skall hanteras i fortsättningen.

Anf. 86 ANDERS BJÖRCK (m):

Herr talman! Justitieministern har naturligtvis i och för sig rätt i att lagstiftningen på det här området har genomgått eller kommer att genomgå förändringar. Det intressanta är emellertid i vilken riktning de här förändringarna har gått eller kommer att gå.

När det gäller den första frågan, om expropriationslagen, har det faktiskt icke blivit någon särskilt betydande förändring i praxis. I den andra frågan, som gäller bygg- och planlagstiftningen, anser jag och säkerligen många med mig att det här i själva verket handlar om en försämring. Det handlar om en socialistisk bostadspolitik, mark- och planpolitik, som innebär att man urholkar den enskilda äganderätten. Den enskilda äganderätten skyddas av Europakonventionen, och det är alldeles uppenbart att Sverige kan riskera – om den här lagstiftningen antas – att på nytt hamna inför kommissionen och Europadomstolen.

Jag tycker alltså, herr talman, att de exempel på förändringar eller kommande förändringar som justitieministern redovisar inte är hållbara visavi den avkunnade domen.

Jag tycker däremot att det är positivt att justitieministern säger att han är beredd att överväga en systemförändring och införa ett system med domstolsprövning. Det är möjligt att detta blir nödvändigt, och jag tror att det bättre skulle stå i överensstämmelse med Europadomstolens dom. Det är riktigt att frågan inte har varit aktuell på ett bra tag, men vi har inte heller tidigare blivit fällda av Europadomstolen på detta område eller över huvud taget blivit föremål för kritik där.

Förslaget om ny bygg- och planlag ligger hos lagrådet, och det är möjligt att lagrådet räddar regeringen genom att framföra kloka synpunkter, som sedan regeringen är lika klok att anta. Men faktum kvarstår, att justitieministern i sitt interpellationssvar till mig åberopar den oförändrade lagrådsremissen som ett argument för att man inte skall behöva göra någonting. Och det tycker jag är mycket farligt ur justitieministerns egen synpunkt.

När det slutligen gäller frågan om hur den svenska regeringens uppträdande i det här fallet skall prövas, är det helt korrekt – det antydde jag också i slutorden av mitt förra anförande – att detta åvilar ministerkommittén. Denna har att se till att avkunnade domar respekteras och att de 21 medlemsländerna i Europarådet håller sig inom de riktlinjer som där har dragits upp.

Skulle det inte bli några förändringar till det bättre på den här punkten, avser jag att aktualisera frågan i ministerkommittén, och då får Sverige finna

*Om Europadom-
stolens dom i visst
ärende från Sverige*

sig i den föga behagliga situationen att en person från det egna medlemslandet begär att ministerkommittén skall göra en prövning om landet har skött sig eller inte. Skulle då ministerkommittén komma fram till att Sverige inte har respekterat en fällande dom i Europadomstolen på det område som gäller de mänskliga rättigheterna, är det naturligtvis en chikan för Sverige.

Får jag slutligen, herr talman, ställa en direkt fråga till justitieministern, som gäller den beredning som har skett inom departementet:

Är justitieministern beredd att offentligt redovisa det underlag som ligger till grund för justitieministerns ställningstagande i dag att några förändringar inte behövs med anledning av den fällande domen?

Anf. 87 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Det material som har legat till grund för vår bedömning är öppet och väl känt. Jag känner inte något behov av att göra en särskild innehållsförteckning till de handlingarna.

Jag skall inte förlänga den här debatten, men inte minst slutorden i Anders Björcks anförande – före frågan – föranleder ändå en liten reflexion, nämligen att svensk lag stiftas av Sveriges folk genom dess valda ombud i riksdagen. Den grundar sig på politiska majoritetsbedömningar.

Det är också klart – det sade jag i mitt svar – att vederbörlig hänsyn skall tas till internationella åtaganden. Men det skall inte svänga hit och dit i den svenska lagstiftningen med hänsyn till varje tänkbar tolkning som kan göras av ett internationellt organs avgörande – i synnerhet om domen, vilket är fallet här, är långt ifrån solklar till sin innebörd.

Det står naturligtvis Anders Björck fritt att försöka åstadkomma ändringar i lagstiftningen genom uppträdande i Europakommissionen, men jag tycker ändå att vi skall ha som en god grundregel att det är i denna kammare som svensk lag stiftas.

Anf. 88 ANDERS BJÖRCK (m):

Herr talman! Eftersom Sverige har blivit fällt av Europadomstolen och anser att det inte finns några skäl att företa förändringar med anledning av den fällda domen tycker jag nog ändå att det är rimligt att man från departementets sida presenterar någon form av skriftlig dokumentation av hur man har kommit fram till den slutsatsen. Jag tror att man i Strasbourg skulle ha mycket svårt att förstå att det enda som redovisas offentligt är ett konstaterande av att förändringar icke är nödvändiga. Jag vill ändå uttrycka en förhoppning om att någon form av redovisning av hur man har hamnat på den här ståndpunkten tillställs Sveriges riksdag och offentligheten.

Självfallet är det här i kammaren som lag stiftas, herr talman. Men skall det vara någon mening med att ansluta sig till internationella konventioner får vi faktiskt respektera också dem och företa förändringar om så skulle bli nödvändigt. Det är klart att det inte är särskilt roligt för något land att bli fällt av Europadomstolen. Men Sverige är känt, icke bara i Europa utan även i andra delar av världen, för att mycket ofta och med all rätt kritisera

förhållanden i andra länder. Det skulle väl då se märkligt ut att vi i Sverige av ilska eller irritation över att ha fått en liten knäpp på näsan icke omedelbart visar att vi är beredda att på allt sätt tillfredsställa de krav man kan ställa på följsamhet gentemot den dom som finns.

Det innebär, herr talman, inte att vi följer varje tänkbar svängning. Dess bättre har vi faktiskt under den tid vi varit anslutna till konventionen – det är över 30 år nu – blivit fällda bara en enda gång. Men det här är ett testfall, och jag vill verkligen hoppas att sista ordet inte är sagt i den här frågan. Jag tyckte mig av justitieministerns andra inlägg förstå att han ändå var beredd att, efter det att lagrådet prövat frågan om ny bygg- och planlagstiftning, ta hänsyn till de synpunkter som eventuellt kan framkomma.

Överläggningen var härmed avslutad.

20 § Svar på interpellation 1983/84:61 om innebörden av förbudet mot aga

Anf. 89 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Tore Nilsson har i en interpellation till mig anhållit om ett förtydligande av innebörden av föräldrabalkens förbud mot aga av barn.

Enligt 6 kap. 1 § föräldrabalken får föräldrar eller andra vårdnadshavare inte utsätta barn för kroppslig bestraffning eller annan kränkande behandling. Innebörden av denna bestämmelse är alltså att s. k. aga inte får användas som ett medel vid uppfostran av barn. Någon särskild straffrättslig påföljd har inte knutits till detta förbud. Däremot kan bestämmelserna i brottsbalken om misshandel i vissa fall bli tillämpliga om en förälder agar sitt barn. Mildare former av aga, t. ex. en enstaka örfil som inte förorsakar annat än hastigt övergående smärta, är dock inte straffbara som misshandel. Även en sådan lindrig kroppssaga är emellertid att betrakta som förbjuden enligt föräldrabalken.

Syftet med bestämmelsen i föräldrabalken är bl. a. att göra fullständigt klart att kroppsliga bestraffningar av barn inte får förekomma. Bestämmelsen innebär inte någon ökad kriminalisering av aga utan tar sikte på vårdnadshavarens ansvar för barnets uppfostran. Frågan om var gränsen går för att en handling skall utgöra straffbar misshandel skall i princip bedömas på samma sätt, oavsett om handlingen har riktat sig mot ett barn eller mot en vuxen. Av bl. a. pedagogiska skäl har man låtit föräldrabalkens förbud mot aga gå ett steg längre och omfatta även sådana kroppsliga tillrättavisningar som inte är straffbara. Det kan tilläggas att det förhållandet att en förälder överträder detta förbud kan få betydelse på andra sätt. Bl. a. kan det vara en omständighet som kan påverka valet av vårdnadshavare i en tvist om vårdnad om barn.

Med den nu aktuella bestämmelsen i föräldrabalken har samhället visat sitt avståndstagande från användningen av aga i uppfostran. En brett upplagd informationskampanj om förbudet har genomförts i syfte att övertyga

Nr 58

Torsdagen den
12 januari 1984

---

*Om innebörden av
förbudet mot aga*

Torsdagen den
12 januari 1984

*Om innebörden av
förbudet mot aga*

föräldrar och andra att inga former av våld får vara ett medel i barnets uppfostran. En intervjuundersökning från år 1981 visar också att en mycket klar majoritet numera tar avstånd från användningen av kroppsaga. Av undersökningen framgår vidare att så gott som samtliga tillfrågade kände till att det är i lag förbjudet att aga barn.

Anf. 90 TORE NILSSON (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka justitieministern för svaret.

Interpellationens bakgrund är denna: Sverige har lagstiftningsvägen kriminaliserat alla slag av aga.

Inför Europarådets kommission för de mänskliga rättigheterna har emellertid svenska föräldrar dragit frågan om familjens integritet och föräldrarnas rätt att själva fostra sina barn samt begärt en bedömning av den svenska lagstiftningen. Man har jämfört 8 och 9 §§ i konventionen för de mänskliga fri- och rättigheterna med 2 § i första tilläggsprotokollet.

Vid behandlingen av detta mål gjorde den svenska regeringen uttalanden som egentligen bestrider att aga är förbjuden, och ovisshet kan i dag sägas föreligga om vad den svenska lagstiftningen egentligen innebär.

Kommissionens utslag lämnades den 13 maj 1982, och i detta hävdas att lagen om aga inte föranlett åtal och fällande dom i Sverige, varför föräldrarnas talan avvisades. Man begärde också ytterligare upplysningar från föräldrarna. Dessa sände en inlaga, men då hade redan utslaget fallit. De skrev den 10 maj och redogjorde för en dom i tingsrätten i Södertälje, som just gällde ett fall av fostran med aga, och företedde därmed det material som kommissionen tidigare efterlyst. Men det kom alltså för sent.

Saken är dock inte utagerad utan fortsättning följer. Justitieministerns svar i dag kommer förvisso att senare bli föremål för studium.

Justitieministerns svar till mig ger inget klart besked. Jag uppfattar det som ett goddag-yxskaft. Det innehåller bara ett upprepande av för mig kända förhållanden.

Min fråga är därför: Vad är riktigt? I sin inlaga till kommissionen den 8 juli 1981 påstår regeringen att aga inte föranleder straffpåföljd. Men vi har ju å andra sidan lagen som förbjuder alla slag av aga och "annan kränkande behandling" och som bevisligen lett till fällande dom.

Dagens svar innehåller också den felaktigheten att justitieministern hänvisar till 6 kap. 1 § föräldrabalken. En lagkunnig har sagt till mig att det bör vara 6 kap. 3 § andra stycket. Det kanske inte har någon betydelse, men ändå.

Om ingen straffrättslig påföljd knutits till denna lag, vilket påstås i svaret, bör ju lagen avskaffas eller ändras, eftersom just en sådan påföljd drabbat svenska föräldrar. I regeringens inlaga till kommissionen sägs att vad som kallas "a slap in the face" inte lett till någon straffpåföljd, men just detta har ju skett.

Av svaret att döma betraktas alltså lagboken som ett slags pedagogisk handledning. Jag tycker nästan att man kan le åt det som sägs i svaret om pedagogiken, trots att det är en mycket allvarlig sak. Det skulle vara en

kodex med moraliska synpunkter på föräldrars och vårdnadshavares fostran samt vård av sina barn. Kanske t. o. m. bättre än katekesen?

Vad som står i lagen bör väl ha en annan klarhet, pregnans och giltighet samt vara lag i ordets egentliga mening.

Det verkar som om justitieministern är belåten med resultatet av den information som har getts, och det är väl riktigt att ge sådan information. Jag är ingen vän av aga för agans egen skull, framför allt inte om det är fråga om misshandel. Men om man lämnar sådan information, är det ju underligt att påpeka att lagen i sig själv skulle vara en pedagogisk handledning för föräldrar.

Andra är inte lika nöjda med eller övertygade om riktigheten i en sådan pedagogik. I lagutskottets betänkande 1978/79:11 läser jag: "Bestämmelsen" – om agaförbud – "undandröjer således den osäkerhet som efter 1966 års lagändring rått om i vilken utsträckning lättare, handgripliga tillrättavisningar av barn är straffbara, när de företas av vårdnadsinnehavaren, och som kommit till uttryck bl. a. i den ovannämnda domen från år 1975."

Osäkerheten är enligt min uppfattning inte alls undandröjd. Jag måste fråga: Vad är det som justitieministern kallar "kroppsliga tillrättavisningar"? Vad är det som i lagen kallas "kränkande behandling"? Hur kan föräldrar straffas för det som är traditionell fostran, och hur kan familjeintegriteten kränkas genom åtal och offentlig rättegång för vad man kallat "smisk och dask"? Det står i en broschyr som justitiedepartementet låtit sprida – jag har inte själv sett den men hoppas att de uppgifter jag har fått är korrekta: Kan man klara barnuppfostern utan smisk och dask? Broschyren lär vara ironisk och avvisar raljant både Nya testamentet och hustavlan och kristen och kyrklig tradition.

Justitieministern är ju personligen inte ansvarig för lagen eller för regeringsinlagan till kommissionen för de mänskliga rättigheterna, och han bör vara rätte mannen att reda ut begreppen.

Jag menar alltså att justitieministerns svar inte är något svar utan bara ett upprepanande av vissa texter och ett antal fakta. Den diskrepans som jag påvisat mellan regeringens svar till Europarådets kommission och det faktiska förhållandet i Sverige får jag ingen förklaring till. Jag utgår från att justitieministerns svar uppfattas av kommissionen för de mänskliga rättigheterna, och det vore skäligen med en ytterligare information för kammaren i denna fråga.

Som jag påpekat i min interpellation, har agaförbudet tydligt tillkommit för att hindra frikännanden av det slag som förekommit så sent som 1975, när faktiskt en förälder blev frikänd efter att ha gjort ett "slap in the face".

Det förljudes att våra grannländer Norge och Finland numera infört lagar liknande den svenska, i enlighet med den strävan till likformighet i lagstiftningen som Nordiska rådet verkat för, men det skall också noteras att enligt uppgift i en tidning den 13 december har den danske familjeministern avvisat ett liknande förslag, och i övrigt ute i världen finns det ju inte någon sådan lag.

Nr 58

Torsdagen den
12 januari 1984

---

*Om innebörden av
förbudet mot aga*

Jag ber att få upprepa vad den svenske justitieministern sade i riksdagen

*Om innebörden av
förbudet mot aga*

1966: "Med hänsyn till de förpliktelser som vilar på vårdnadshavaren kan inte bortses från att vissa konfliktsituationer kan uppkomma även i det mest harmoniska familjeförhållande --- barnets beteende" – kan – "inte alltid påverkas i önskvärd riktning utan någon form av kroppslig tillrättavisning --- enligt min mening" – bör – "inte varje form av kroppslig tillrättavisning vara förbjuden i lag."

Jag uppfattar också svaret som jag har här i talarstolen på det sättet. Varför har det då skett att svenska föräldrar blivit straffade? Jag tycker att all misshandel skall vara straffbar, och det är den ju också i vårt land. Men den form av aga som svenska föräldrar anser vara riktig och i överensstämmelse med Bibeln och kyrkans tradition och med familjens integritet kan inte kallas "våld" – ett ord som justitieministern använder i svaret till mig.

Därför ber jag om ett tydligare svar.

Anf. 91 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Jag har i mitt svar lämnat en utförlig redogörelse för innebörden av gällande rätt i den här frågan. Jag menar att redogörelsen också är mycket klar. Den här redogörelsen stämmer överens med innehållet i den information som gick ut till svenska folket med anledning av lagstiftningen, och vi har SIFO-undersökningar som visar att den klart uppfattades av 98 % av befolkningen. Informationen hade också alldeles uppenbart den effekten, att den stärkte opinionen mot att använda aga som ett medel i uppfostran.

Jag har även den uppfattningen – jag skall inte gå in på några detaljer – att min redogörelse för innebörden av svensk rätt precis stämmer överens med den redogörelse som svenska regeringen har lämnat till Europakommissionen.

För min del blev jag inte på det klara med vad Tore Nilsson egentligen är ute efter. Är Tore Nilsson ute efter att främja användningen av aga som uppfostringsmedel, eller vad?

Avslutningsvis vill jag emellertid bara erinra om att det beslut som fattades i detta hänseende, fattades i nästan fullständig politisk enighet, över de politiska partigränserna.

Anf. 92 TORE NILSSON (m):

Herr talman! Om justitieministerns uppfattning är den han framför här, att viss tillrättavisning – som också kan vara kroppslig – bör kunna förekomma, så är vi innerst inne överens. Detta stämmer också med vad den dåvarande justitieministern sade 1966.

Jag är inte ute efter att främja aga – vad det nu skulle innebära. Men jag har påpekat att det faktiskt föreligger en dom i en tingsrätt i Sverige – jag kan ange datum, och dessa ting står väl också omnämnda i interpellationen – enligt vilken föräldrar har fått straff för vad alltså både justitieministern och jag menar är en mycket lindrig kroppslig tillrättavisning.

Att Europakommissionen avvisade de svenska föräldrarnas inlägga, sedan man efterlyst konkreta fall där straffpåföljd har förekommit och föräldrarnas

svar jämte ett bevis kom för sent, visar ju att kommissionen anser att det inte skall vara straffpåföljd för sådana här lindriga former av aga. Det är ju som den tidigare justitieministern sade, att även under de bästa familjeförhållanden kan det förekomma situationer av det här slaget. Och skadan blir ju mångdubbelt större, om det hela dras inför domstol.

Vad som skall gälla bör alltså vara andan i justitieministerns svar beträffande innebörden av lagstiftningen. Det skall alltså inte bli någon straffpåföljd, som det nu i verkligheten blivit och som det kan befaras bli fler gånger.

Överläggningen var härmed avslutad.

21 § Föredrogs och hänvisades

Proposition

1983/84:84 till näringsutskottet

22 § Föredrogs och hänvisades

Redogörelse

1983/84:14 till arbetsmarknadsutskottet

23 § Föredrogs och hänvisades

Motionerna

1983/84:293–296 till konstitutionsutskottet

1983/84:297 till trafikutskottet

1983/84:298 till konstitutionsutskottet

1983/84:299 och 300 till finansutskottet

1983/84:301–306 till skatteutskottet

1983/84:307 till justitieutskottet

1983/84:308 till näringsutskottet

1983/84:309 till lagutskottet

1983/84:310 och 311 till socialförsäkringsutskottet

1983/84:312 till socialutskottet

1983/84:313 till utbildningsutskottet

1983/84:314–317 till trafikutskottet

1983/84:318 till näringsutskottet

1983/84:319 till jordbruksutskottet

1983/84:320 till socialutskottet

1983/84:321 till näringsutskottet

1983/84:322 till jordbruksutskottet

1983/84:323 och 324 till näringsutskottet

1983/84:325 till arbetsmarknadsutskottet

1983/84:326 till bostadsutskottet

1983/84:327 till lagutskottet

1983/84:328 till justitieutskottet

1983/84:329 till socialförsäkringsutskottet

1983/84:330 till socialutskottet

Nr 58

Torsdagen den
12 januari 1984

---

*Om innebörden av
förbudet mot aga*

- 24 § Anmäldes och bordlades
Motionerna
1983/84:331 av *Gunnar Biörck* i Värmdö
Regeringens befogenheter i krig eller krigsfara, m. m.
- 1983/84:332 av *Gunnar Biörck* i Värmdö
Utskottsbehandlingen av medborgarskapsfrågor
- 1983/84:333 av *Gunnar Biörck* i Värmdö
Ansvaret för hanteringen av datoriserade personuppgifter
- 1983/84:334 av *Carl-Henrik Hermansson m. fl.*
Utredning om maktförhållandena i samhället
- 1983/84:335 av *Sven-Erik Nordin m. fl.*
Förbud mot kollektivanslutning till politiskt parti
- 1983/84:336 av *Lars Werner m. fl.*
Införande av en allmän "humanparagraf" i lagstiftningen
- 1983/84:337 av *Lars Werner m. fl.*
Övergång till republik
- 1983/84:338 av *Jan-Erik Wikström och Kerstin Anér*
Reglerna om medlemskap i svenska kyrkan
- 1983/84:339 av *Hugo Bergdahl*
Nya förfaranderegler för punktskatter och prisregleringsavgifter (prop.
1983/84:71)
- 1983/84:340 av *Gunnar Biörck* i Värmdö
Avskaffande av skatter på latent skatteskulder
- 1983/84:341 av *Gunnar Biörck* i Värmdö
Indexering av återbetald skatt
- 1983/84:342 av *Gunnar Biörck* i Värmdö
Taxeringsnämndsordförandenas straffrättsliga ansvar
- 1983/84:343 av *Thorbjörn Fälldin m. fl.*
Inrättande av privata investeringskonton
- 1983/84:344 av *Stig Josefson m. fl.*
Skatteflyktlagen
- 1983/84:345 av *Stig Josefson m. fl.*
Ombildning av de lokala skattemyndigheterna
- 1983/84:346 av *Marianne Karlsson*
Förbud mot försäljning av snabbvinsatser
- 1983/84:347 av *Marianne Karlsson*
Alkoholransonering, m. m.

1983/84:348 av *Ove Karlsson m. fl.*

Beskattningen av fiskevårdsområden

1983/84:349 av *Barbro Nilsson* i Visby

Beskattningen av inkomst av uthyrning av fritidshus

1983/84:350 av *Knut Wachtmeister*

Skattskyldigheten i Sverige vid militärtjänst utomlands

1983/84:351 av *Arne Fransson m. fl.*

Användningen av mark vid Skillingaryds skjutfält

1983/84:352 av *Margó Ingvarðsson* och *Inga Lantz*

Etableringsregler för fritidspraktiker inom sjukvården, m. m.

1983/84:353 av *Olle Grahn* och *Elver Jonsson*

Vårdansvaret enligt hälso- och sjukvårdslagen

1983/84:354 av *Marianne Karlsson*

Nationalsången som programavslutning i radio och TV

1983/84:355 av *Jörgen Ullenhag m. fl.*

Ämneslärarlinjen

1983/84:356 av *Gunnar Biörck* i Värmdö

Etiska regler för statens vägverk

1983/84:357 av *Lennart Brunander m. fl.*

Järnvägssträckan Borås–Varberg

1983/84:358 av *Arne Fransson m. fl.*

Järnvägssträckan Nässjö–Nybro

1983/84:359 av *Nils Åsling*

En bro över Vallsundet vid Storsjön i Jämtland

1983/84:360 av *Rune Evensson m. fl.*

Naturvårdshänsynen vid skogsskötsel

1983/84:361 av *Kersti Johansson m. fl.*

Bibehållande av Furuby plantskola

1983/84:362 av *Lars Werner m. fl.*

Energiskogsodling

1983/84:363 av *Lars Werner m. fl.*

Utveckling på industrimineralområdet

1983/84:364 av *Stig Alftin*

Införande av en trygghetsförsäkring för kollektivanställda

1983/84:365 av *Agne Hansson* och *Sivert Carlsson*

Ökade insatser för vägnätet i Kalmar län

Nr 58

Torsdagen den
12 januari 1984

---

*Meddelande om
interpellationer*

- 1983/84:366 av *Knut Wachtmeister*
Lagstiftning om negativ föreningsrätt
- 1983/84:367 av *Lennart Brunander*
Ändrade regler för statliga lån till egna hem
- 1983/84:368 av *Rune Johansson m. fl.*
Samverkan vid gatubyggnad
- 1983/84:369 av *Kjell Mattsson m. fl.*
Partsförhållandena vid hyresförhandlingar
- 1983/84:370 av *Gunnar Biörck* i Värmdö
Översyn av skatte-, avgifts- och bidragssystemet
- 1983/84:371 av *Gunnar Biörck* i Värmdö
Särskilt ekonomiskt utredningsorgan inom finans- och skatteutskotten
- 1983/84:372 av *Egon Jacobsson* och *Bengt Silfverstrand*
Den offentliga sektorns roll i samhället
- 1983/84:373 av *Egon Jacobsson* och *Bengt Silfverstrand*
En samlad sysselsättningsbudget, m. m.
- 1983/84:374 av *Kjell Mattsson*
Avskaffande av medborgarvittnen
- 1983/84:375 av *Kjell Mattsson*
Slopande av statsbidraget till kostnader för medborgarvittnen
- 1983/84:376 av *John Johnsson m. fl.*
Utlandstrafiken på Sturups flygplats
- 1983/84:377 av *John Johnsson m. fl.*
Tullklareringer för flygresenärer på Kastrups flygplats
- 1983/84:378 av *Thorbjörn Fälldin m. fl.*
Avveckling av skogliga bidragsformer, m. m.
- 1983/84:379 av *Thorbjörn Fälldin m. fl.*
Slopande av skogsvårdsavgiften

25 § Meddelande om interpellationer

Meddelades att följande interpellationer framställdes

den 12 januari

1983/84:85 av *Gunnar Biörck* i Värmdö (m) till statsrådet Ingvar Carlsson om befolkningsfrågan:

För ett år sedan försiggick i riksdagen en interpellationsdebatt i befolkningsfrågan. Som en följd av denna debatt inbjöd statsrådet Ingvar

Carlsson ett antal intresserade att i uppsatsform behandla frågan om den alltför långt drivna barnbegränsningens orsaker och vad som skulle kunna göras för att vända denna utveckling.

En bok med ett drygt dussin uppsatser har nu publicerats. Tyvärr kom tidpunkten för dess presentation för massmedia att sammanfalla med en av höstens "affärer", varigenom återigen det långsiktigt viktiga fick ge vika för det kortsiktigt sensationella. Frågan om vi i Sverige numera över huvud taget kan mobilisera politikernas intresse för det på lång sikt verkligt viktiga i stället för, eller vid sidan av, det för ögonblicket uppblåsta tränger sig ånyo på. Det gäller likväl att inte ge upp. Jag vill därför – med kammarens tillstånd – be statsrådet Carlsson att lämna en redogörelse för de reaktioner, som hittills förnummits med anledning av boken "Barn?", och samtidigt orientera kammaren om de åtgärder han – och möjligen även regeringen – avser att vidtaga för att någonting konkret äntligen skall bli gjort i denna angelägenhet, beträffande vilken riksdagen för sex år sedan (då det i Sverige föddes 93 250 barn mot 91 500 år 1983) begärde att regeringen "utan dröjsmål" borde överväga vilka åtgärder som "bör vidtas med anledning av den oroande befolkningsutvecklingen".

1983/84:86 av *Gunnar Biörck* i Värmdö (m) till justitieministern om brottsförebyggande rådets verksamhet:

I budgetpropositionen 1983/84:100, bilaga 4, föreslås ett anslag på 9 852 000 kr. till brottsförebyggande rådets verksamhet. Insatser till förebyggande av brott är naturligtvis alltid betydelsefulla. I all offentlig verksamhet är det emellertid också viktigt att av och till göra en utvärdering av verksamhetens resultat i relation till de resurser som avdelats för den.

Mot bakgrund härav anhåller jag att få ställa följande fråga till justitieministern:

Är justitieministern beredd att lämna riksdagen en redogörelse för vilka slag av brott som förebyggts genom det ifrågavarande rådets verksamhet?

26 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 12 januari

1983/84:285 av *Bengt Wittbom* (m) till utbildningsministern om utbyggnad av den gymnasiala lärlingsutbildningen:

Hösten 1983 ställde sig en mycket stor majoritet i riksdagen bakom ett uttalande om behovet av en utbyggd lärlingsutbildning, så långt praktiskt möjligt redan under våren 1984. Bakom uttalandet stod socialdemokraterna, moderaterna, centerpartiet och folkpartiet.

I budgetpropositionen 1984/85 berörs lärlingsfrågorna mycket kortfattat,

och utbildningsministerns förslag till riksdagen innebär i realiteten en minskning av antalet lärlingsplatser inom den gymnasiala lärlingsutbildningen. Detta står i strid med riksdagens beslut och den överenskommelse som träffades mellan de fyra partierna när riksdagen fattade beslut om införande av ungdomslagen.

Vilka motiv ligger bakom utbildningsministerns avhopp från höstens överenskommelse i riksdagen om en utbyggnad av den gymnasiala lärlingsutbildningen redan under 1984?

1983/84:286 av *Lars-Ove Hagberg* (vpk) till statsministern om sex timmars arbetsdag:

Statsrådet Ingvar Carlsson har inför det nya året gjort en framtidsbetraktelse och förespeglar svenska folket att sextimmarsdagen kommer att vara genomförd tidigare än väntat. Samtidigt uttalar landets finansminister Kjell-Olof Feldt stora betänkligheter mot införandet av sex timmars arbetsdag. Slutligen har det ansvariga statsrådet för arbetstidsfrågor, arbetsmarknadsminister Anna-Greta Leijon, för sin del uttalat i budgetpropositionen, att frågan skall utredas för att kunna diskuteras. Dessutom överlåter arbetsmarknadsministern avgörandet till arbetsmarknadens parter.

Med hänvisning till ovanstående vill jag fråga statsministern:

Vilken uppfattning har regeringen i frågan om sextimmarsdagen och från vilka utgångspunkter kommer frågan att bearbetas?

1983/84:287 av *Rune Ångström* (fp) till civilministern om kommunala anslag till studieförbund:

I en dom i regeringsrätten den 17 oktober 1983 har fastslagits att de båda studieförbunden ABF och Vuxenskolan har ungefär likartad omfattning av sin studieverksamhet men att ABF, trots detta och utan att saklig grund redovisats av kulturnämnden, beviljats ett betydligt högre kommunalt anslag för sin verksamhet. Regeringsrätten anser i sin dom att anslagsfördelningen strider mot den kommunala likställighetsprincipen och därför vilar på orättvis grund och upphäver kulturnämndens beslut.

Trots regeringsrättens dom framhårdar Bodens kommuns kulturnämnd i sitt tidigare ständpunktstagande med en otillbörlig favorisering av ABF i ett beslut av den 20 december 1983.

Med anledning av detta förhållande vill jag ställa följande fråga till civilministern:

Avser civilministern att vidtaga någon åtgärd för att medverka till att organisationsanslag avseende likartad verksamhet skall fördelas efter verksamhetens omfattning och utan sidoblickar på var organisationerna har sin politiska förankring?

27 § Kammaren åtskildes kl. 16.40.

In fidem

Nr 58

Torsdagen den
12 januari 1984

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert